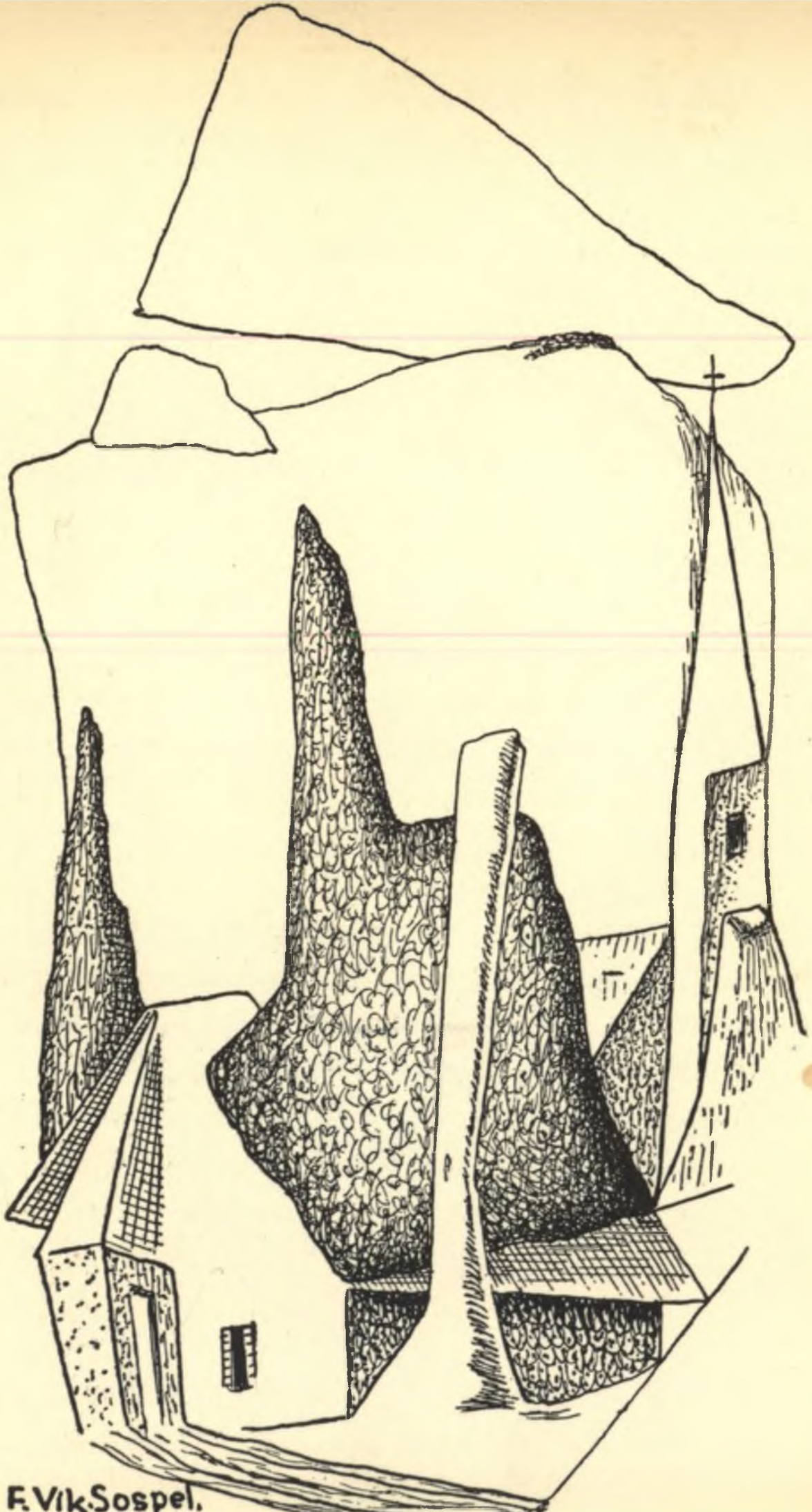

Archy, 28

F. Vik.Sospel.

MISKY VÁHY

I

Jestliže je Arnošt Hello, a já tomu věřím, geniem, nutno přece doznati, že jím není ve volbě názvů. Už v titulu svých *Povídek*, jež by si jistě zasloužily něčeho lepšího, užil k jejich charakteristice všedního a nedostačujícího epitheta *neobyčejné*. Dnes to jsou *Misky Váhy* — řekněmež mu to hrubě — plochost! A kdyby to ještě bylo jen ploché! Ale ono je to zároveň vulgární i strojené, je z toho na míle cítit starou řeckou mythologii, na niž Arnošt Hello upomíná méně než kdokoli jiný; řečnivá fráze v čele knihy, jež se retorice, to jest každé konvenci myšlenkové i slohové, naprosto přičí. Název knihy nás má zlákat, abychom ji otevřeli — jako pohled neznámé ženy v nás má probuditi touhu, abychom ji poznali a mohli čísti v srdci, jež tento pohled vysílá. Takový není ani z daleka titul, jež

zvolil Arnošt Hello, a kdybychom se řídili jen dojmem z něho, kdybychom už neznali autora *Misek Váhy*, kdyby měla přitažlivost názvu nebyla vyvažována přitažlivostí jména autorova, mohlo by se velmi lehce státi, že bychom se obrátili zády k této *kornouťové* spravedlnosti, jejíž obraz v nás ten název vyvolává, a že bychom se odvrátili od autora i jeho váhy, jako kdyby to byl nějaký kramář.

Ale na štěstí Arnošt Hello, ačkoliv jeho sláva není ještě rozhlášena, není neznám, alespoň mně ne, jenž jsem o něm tak často a tak marně mluvil a jenž bych byl tak rád heroldem jeho příští slávy. Při každé jeho knize jsem Arnošta Hella vítal a zdravil jako jednoho z těch duchů, kteří čas od času — žel v obdobích vždy příliš dlouhých! — dovedou přemoci četné a ohavné překážky, jež osudně před sebou nalézají každá povýšenost ať v kterémkoliv oboru. Kromě jeho posledního a nejnádhernějšího díla, nazvaného *Slova Boží*, díla takové mystické výše, že vzbouzí obdiv až úděsný, a jež posuzovati jsem se necítil hoden, mluvil jsem o jeho knihách vždy s vášnivým zaujetím, jež ve mně probouzejí. Ukázal jsem zvláště, jak intuitivně vidí Arnošt Hello v historii (*Fysiognomie Svatých*) a jakým je vynálezcem, člověkem tvůrčím ve svých povídkách (*Neobyčejné Povídky*). Dnes chci ukázati na jinou tvář tohoto mnohotvárného a přece jednotného ducha. Dnes budu

mluviti o moralistovi a kritikovi, ale o takovém morali-
stovi a kritikovi, o jakém nemá dnešní svět už ani nejmenší
představy — neboť taková je povaha Hellova nadání, že
není žádné obdoby mezi dílem jeho a díly současníků, a
není to způsobeno žádnou originalitou literární nebo umě-
leckým výpočtem, nýbrž původností docela jinak mohut-
nou a hlubokou, vroucností náboženské víry, jež v době,
kdy je ubito každé zanícení v myslích i srdcích, podmi-
ňuje originalitu nejúdivnější a nejohromivější!

II

A nejvíce neblahou, je tím zároveň řečeno! Právě tato
originalita je dnes na škodu Hellově proslulosti a zabrání
možná . . . kdo ví? a na jak dlouho? jeho vstupu do slávy.
Tato původnost absolutního křesťanství, více ještě než je-
ho nadání, příliš vznešená, než aby mohla zajímati bez-
božný dav doby, jež už ničeho nechápe ze zanícení takové
víry jako je Hellova! Genius samotný, ať se projeví v ja-
kémkoliv podobě a pod jakýmkoliv působením, má proti
sobě vždycky, právě proto, že je geniem, celá stáda lidí
prostředních a pitomců, kteří nechápou jeho krásu. Ale
když se k této nepochopitelné spleťlosti přidá ještě dru-
há, již nelze proniknouti, ta, o níž jsme mluvili, když se

k tomuto tajemství genia připojí tajemství náboženského
cítění, jež bylo kdysi něčím živým, i když bylo nenávidě-
no, ale jež se nyní stalo něčím pohrdaným, lhostejným,
téměř úplně neznámým a den ode dne nesrozumitelnějším,
zůstává člověk nesrozumitelným jako ono. A to je příběh
Arnošta Hella! Vesluje už po léta na galerách předstupo-
vání před veřejnost, jež pro něho neznamena jako pro nás,
spisovatele světa, předstupování ze sebelásky, nýbrž z lás-
ky k druhým, a docela jistě se mu v mínění lidí nedostalo
odměny úměrné jeho snažení a pracím. Nehledě k *Fysio-
gnomiím Svatých, Slověm Božím a Neobyčejným povíd-
kám*, o nichž jsem se zmínil, uveřejnil pojednání *Člověk
a styl, Den Páně; Renan, Německo a atheismus XIX.
století; Vybraná díla, seřazená a s Úvodem; Jeanne
Chezard de Martel, Blahoslavená Anděla Foliňská a
Ruysbroeck Podivuhodný* — a všechno to, ač by mělo
vzbuditi mohutný ohlas, neprolomilo mlčení, rozloženého
kolem Hellova harmonického jména; ač to bylo vytvořeno
tak dokonale, že by se zdálo, že jeho jméno musí zazní-
vati jako zlatá polnice na rtech slávy, nic z toho neušt-
klo ducha pomatené doby, jež se zatvrzele vyhýbá cestám,
na nichž se soustřeďuje Hellovo myšlení a zbožnost. Ten-
to veliký mystik a veliký spisovatel, neznámý a odstrčený
v době, kdy se zhovadilý duch lidský pyšní už jen svým

praktickým smyslem a zapadá den ode dne hlouběji do svého bahna, zůstává tedy v pustinách neznámosti jako svatý Simeon Stylita na svém sloupě, s tím ovšem rozdílem, že všechen lid se ihned seskupil k nohám zázračného samotáře v obdivu a úctě jako kolem Proroka, aby mohl naslouchati jeho slovům, zatím co Simeon Stylita XIX. století tkví na sloupě svých spisů, aniž by si kolem jdoucí dav všiml a dbal, jak ten sloup září!

Žalostné poměry! žalostná, zoufalá a k zoufalství dohánějící doba, kdy lidský duch, domnívaje se, že je celistvý a úplný, skončil na konec tím, že zmrzačil vlastní rukou a vyklestil se z nejmohutnější své schopnosti — schopnosti náboženské. Co chcete! Tento nezájem o jeho díla v bezbožné době, v níž žije, to neštěstí se nepříhodilo jen Hellovi samotnému. Vše, co bylo v posledních třiceti letech napsáno křesťanským perem, musilo snést urážku této slepé a strašné lhostejnosti; a čím křesťanštější bylo pero, tím úplnější nezájem o dílo by si sebe krásnější. Brucker — Karel V. vlastního ducha, jehož se odřekl — to zakusil a netrpěl tím. Ohradil se proti němu hradbou, zakukliv se do resignovaného mnišského mlčení. Ale Saint-Bonnet, který právě zemřel a jehož smrt způsobila díru v tomto století, kterou ostatně nikdo nevidí — se nepoddal jako Brucker, a jeho Díla, přese všechno, co jsem se o nich

nakřičel, nechte téměř nikdo, ani odborníci. Po nich je to teď Hello, který také trpí Lammenaisem kdysi prokletou nevšímavostí doby, jež by nenaslouchala ani Balzacovi, Balzacovi, kterého zbožňuje! kdyby nebyl zaobalil kato-
lictví svého myšlení do formy románů nebo kdyby ho byl do nich vložil více. Strašné a nejapné zapomnění, do něhož upadl Lamartine, největší básník, jakého kdy Francie měla, vzešlo také z této smrtelné otupělosti náboženského smyslu. Útěcha, která neutěšuje! Ani svatý Augustin, ani Diviš Areopagita, ani svatý Jan Zlatoústý, ani žádný z Církevních Otců — a byli to největší duchové lidstva — jejichž jména známe, ale jejichž díla už nečteme, nedočkali by se nyní ani drobečku slávy pro svého genia — genia, jenž je podstatně a nerozlučně spojen s jejich vírou. A inspirací a zanícením jejich časově vzdálený následovník, tento Arnošt Hello, jenž mi připadá jako svatý Simeon Stylita v XIX. století svou odloučeností a povýšeností, jako by to nevěděl — nesmiřuje se, on, ať byl sebe povznesenější, s tímto tíživým údělem. Vliv, jímž by mohl působiti, je odmítán, vrací se k němu a drtí ho . . . Sestoupil často — a s jakým pobouřením — se svého sloupu, kam k němu nestoupá pohled lidí, a začal prudce, supavě, téměř zuřivě dobývati proslulosti, takže všichni, i já sám, jsme v této touze po slávě viděli mylně důvody ctižádo-

stivé. Dnes se už nebudeme mýliti. Právě jeho poslední kniha totiž odkryla v jedné ze svých nejkrásnějších kapitol — v kapitole o *intelektuální milosrdnosti* — tajemství tohoto žhavého snažení o slávu, jež bylo v Arnoštu Hellovi tak dlouho protivou ke klidné odevzdanosti křesťanově. Ale čtouce tuto kapitolu pochopíme, že co se zdálo všedním lidským citem, zasahujícím ještě do veliké duše pohlcené křesťanstvím, bylo naopak tím, co je na světě nejkřesťanštější, poněvadž to byla rozhořčená touha po apoštolátu dnes nemožném!

III

A to není jediný objev v této hluboké, proti všem všeobecnějším myšlenkám podjaté knize, jež by se mohla místo *Misky Váhy* nazývati knihou objevů. Mocný moralista, jakého v Hellovi prozradilo jeho pojednání o *Člověku*, znova se osvědčil a ještě více soustředil v díle, jež vydává. Ale ne že by v ní zmlkl mystik, mystik předcházejících knih. V takové povaze je nevyhladitelný. Ale mystik, jehož slovo zapadá bez ohlasu v *lidské poušti* okolního světa, musil se nezbytně poněkud odvrátiti od věcí božských a soustřediti se na věci lidské, jež chtěl uviděti;

a pronikl je takovým pohledem, že svět, nedbající a lhostejný k mystikovi, bude se snad zabývatí pozorovatelem.

Jest se ho báti, pravda, poněvadž vidí správně a duchovní správnost vede k spravedlnosti strašné . . . ale není krutý jako většina moralistů, i těch, kteří platí v očích lidí za největší. Není to smutek komika Molièra, jenž rozesmává srdce zoufalá jako jeho vlastní, ani studená ironie, jakou La Rochefoucauld stíhá lidské sobectví, jedinou věc, v niž věří a chce, abychom i my věřili, ani divoká mizantropie Chamfortova, jehož ústa krvácejí z kousavých ran, jež zasazuje. Arnošt Hello je moralista jiného řádu a jiného přízvuku než tito moralisté zranění, kteří se mstí životu, soudíce jej. On se nechce nijak mstít. V náboženském pohroužení, v němž žil, nerozdíral se o tvrdé reality tohoto světa a není v něm jako v oněch trpké ssedliny, jež jejich nadání i dílům dodává hořké pachuti, kterou vyhledávají a která rozechvívá naše slabá poraněná srdce. Autor těchto *Misek Váhy* je mnohem spíše moralista duchem než moralista srdcem. Zabývá se více omyly inteligence než neřestmi duše. Ví, že omyly ducha, jakmile přejdou v oblast jednání a vůle, stanou se vždy a nevyhnutelně neřestmi srdce — a do těchto omylů ducha tedy zafal ostří svého pohledu.

IV

Skládajíce se z devatenácti kapitol, nebo, jak se říká dnes v době žurnalistu a rozkouskování, z devatenácti článků, které snad vyšly v některé katolické revui, kde jejich krása, ta osudná krása křesťanských věcí, byla udušena v přítmí, jež je nyní jejich údělem, tyto *Misky Váhy* nemají jiné jednoty než duši svého autora, a právě tato duše, vznícená jak už dnes neslycháno, a chvějící se všude v třišti různých námětů, váže je navzájem a tvoří z nich knihu. Hned v prvních řádkách předmluvy autor *Misek Váhy* vysvětluje ten titul, jež nemiluji, ačkoliv miluji, co chce vyjádřiti, neboť je to Spravedlnost. „Měl jsem“ — praví tónem vznešené vážnosti, již si podržel z důvěrného obcování s Posvátnými knihami, obrážejícími se každou chvíli v utváření jeho jazyka — „lačněl jsem a žiznil po Spravedlnosti. Chtěl jsem ji vykonávati; chtěl jsem ji mysliti; chtěl jsem ji mluvit; chtěl jsem vykázati jejich místo lidem i věcem; chtěl jsem změřiti jejich význam a dovědčiti jej. . . Prošel jsem se svou váhou intelektuálním světem, maje jen jedno závaží a jednu míru, a nechal jsem misky stoupati a klesati jak chtěly, ponechány zákonům rovnováhy . . . Kapitoly této knihy nejsou řazeny vedle sebe nějakou jednotou mechanickou, ale jsou vázány, ne-

mýlím-li se, jednotou organickou, a touto jednotou jest hlad a žízeň po Spravedlnosti.“ A poněvadž mystik nikdy nezmlká v Hellovi, jak jsem řekl, ani při námětech, jež se zdají nejméně mystické, dodává: „Hlad a žízeň běží kam chtějí, a nechal jsem je běžeti. Hlad a žízeň jsou symboly Žádosti, a Žádost je předchůdkyní Spravedlnosti... Kdožkoliv má v sobě Žádost, má Spravedlnost před sebou jako chléb pro svůj hlad a víno pro svou žízeň.“ A o několik řádek dále ještě dodává: „Chtěl jsem povznést kritiku tak vysoko, aby přestala být jen drážděním.“ Takový je duch, podstata, *organická jednota* (jak říká Hello) knihy, jež nás provede lidmi a věcmi současného světa a dá nám představu, jakou třeba o nich míti a smýšlení, jaké mají vnukati.

Nuže! toto samo, tento záměr, i kdyby byl chimerický, pozdvihnouti kritiku dosti tak vysoko, aby přestala být drážděním, a jak ještě mystický spisovatel svým mystickým jazykem dodává, *aby dílo Žádosti a Spravedlnosti vedlo k Míru*, tento neočekávaný záměr rázem určuje odlišnost z nejrozhodnějších — absolutní rozdíl mezi autorem *Misek Váhy* a ostatními známými kritiky a moralisty. I oni mají, když ne hlad a žízeň, tedy alespoň cit Spravedlnosti, neboť se soudí jen proto, aby byla vykonána spravedlnost a každý moralista je soudcem; ale pro vět-

šinu, ne-li pro všechny, když byl jednou vynesl rozsudek, zbičoval neřest, odhalil faleš, vydal hloupost posměchu — jejímu katu — vykonal moralista v mezích svého nadání svůj úkol. Jedině autor *Misek Váhy* by neuvěřil, že by jeho úkol byl tak malý. On se nechce uzavřít v obzoru tak těsném; jde výše. Nespokojí se ani prostým pozorováním lidských věcí, i když by je mohl konati sebe neúprosněji, ani přísným potěšením myslitele, jenž vniká do hloubi duše a rve jí její pravdu, ani uměním, jež zasazuje tuto pravdu duši vyrvanou do stránek hodných více méně nesmrtnosti. Křesťan, silnější ještě než pozorovatel a umělec, mísí se u Hella do všeho a všechno ovládne. A není nijak křesťanem po způsobu La Bruyèrově na příklad — tohoto jiného moralisty, jenž byl rovněž křesťanem jako velcí duchové jeho doby — jenž jím byl pokojně a pevně jednou pro vždy, ale jenž se často díval na věci lidské pohledem, jenž jeho křesťanství nedosahoval. Ne! Křesťan jako Arnošt Hello to je, jenž vidí všechno křesťansky, ohnivý křesťan knihy *Slova Boží* a jenž se, po prvé, vynasnažuje uvést do kritiky jímavost, ztišení a nebe své mystičnosti.

A nedomnívejte se, že je tím umenšena jeho kritická pronikavost! Zbavuje ji tak jen *trpkosti*. Ať lidská, společenská nebo literární, má Hellova kritika vždycky ne-

srovnatelnou sílu pohledu. Neznám jiné, jež by viděla věci v odvážnějším a širším světelném úhlu. Není tu ani stopy po La Rochefoucauldovi nebo La Bruyèrovi; Arnošt Hello, jak jsem řekl na začátku této kapitoly, není na nikom závislý. Nesvinuje se v malá klubíčka idejí ani se nezhušťuje do *Maxim* jako La Rochefoucauld, a má větší šíři i hloubku než La Bruyère, jenž není v celku než portretistou hýřícím barvami jako gobelinský koberec. Hello více myslí než maluje. Je více metafysikem, více theologem, směřuje více do hloubky, k základům, jeho vedoucí myšlenky jsou vyšší, uzavřenější a pevnější než u skvělého autora *Charakterů*. Mezi kapitolami jeho knihy, jež má jen kapitoly a jejíž jednota je dána jen velmi svéráznou osobností autorovou, ty jež jsou nazvány: *Světlo a Dav*, *Temnoty a Dav*, *Písčiny*, *Předsudky*, *Charaktery*, *Vášně* a *Duše*, *Intelektuální milosrdnost*, jsou něčím, co je těžko pojmenovati, neboť nemají v literatuře obdoby . . . Ta stránka jeho kritiky, již bych nazval *božskou*, unikne bezpochyby těm, kdož nestoudně a hovadsky pohrdají autorovým mysticismem. Ale stránka *lidská* uchvátí všechny, i nepřátele jeho mysticismu, jestliže mají něco čisté krve a aristokracie intelektuální. A opravdu, toť zaklínání vulgárnosti a hon na všední myšlenky. Nikdy nebyly lépe ubíjeny než v této knize. Tento mystik je bere jednu za dru-

hou, zavrtá se jim až do morku s vervou zázračného nebozezu, až z nich pod tím jeho neúprosným nebozezem nezůstane naprosto nic.

V

Této kritické mohutnosti Hellově by se upřímně a vřele obdivovali — nepochybuji o tom — kdyby tu byla jen sama, kdyby tu vedle ní nebyla mohutnost jiná, jež se moudrým hlavám tohoto století zdá slabostí. Mysticism, stav v náboženské víře a jejím nadpřirozeném osvětlení tak povýšený, to je, co musí naplniti největším odporem, ne-li pohrdáním, definitivní rozumy vážených pánů. Kdyby se Arnošt Hello rozhodnutím své vůle, jakého se však nedočkáme, poněvadž to je mystik — když odpadl Lammenais, nešlo o mystika — dovedl svého mysticismu, jenž je životem jeho srdce i myšlení, náhle zřici a pošlapati pochoděň božského světla, jejíž záře dopadá jen na něho, viděli byste, jak by ztuhl nestoudný úsměv na skeptických rtech, jak by se zdusil výbuch blbého smíchu v hrdlech nevěřících a rouhačů. Lidé by s potleskem přijímali takovou knihu, v níž by uhasil plamen a vyloučil její i v jasnovidnosti nejkrásnější stránky, a tleskali by tím více, že by tu šlo o odpadlictví! Rázem by *blázen Hello*, jak ho asi nazývají, je-

stliže se pokusili čísti jeho knihy, stoupl o pětadvacet příček na žebříčku jejich uznanosti. Dostalo by se mu v jejich očích nepopíratelné velikosti, vychvalovali by jeho jakost a jemně by ji vychutnávali. A tak Hello, ten fanatik slávy ne pro sebe, ale pro své myšlenky, neboť sláva by byla pro ně všemohoucí propagandou, měl by té vytoužené, dychtivé a marně sledované slávy tolik, že by to jistě stačilo k ukojení pýchy člověka, jenž by nešel za ničím jiným než za ní.

Ale na neštěstí pro moudrost a pýchu lidskou, svatě zanícený autor knihy *Slova Boží*, této perly hozené na hnojiště století prasatům, které si jí nevšimnou, zůstane mystikem Hellem, ve své neviditelné plamenné noci, se svou láskou, vznícením a vírou! Bude dále zneužíván a neznám; a proto že nepřichází sláva, na niž tak dlouho čekal, poklekne ještě jednou a to bude všechno! Proč by to, co bylo snadné velikému básníkovi *Ztraceného ráje*, jenž se mužně smířil s přítmím, bylo nesnadné mystikovi, jenž je na zemi výlučně básníkem Božím? ... A jestliže musí trpěti tímto nedostatkem slávy, jako už jím jistě byl trpěl, nuže, bude trpěti; neboť co dělat? Nutno připomenouti vši křesťanské literatuře, že je dávána zvířatům, a zvířatům, která ji ani nechtějí. Pro ty opozdilce, kteří ještě mluví o Bohu, kteří ještě cpou do svých knih to prastaré roští, jímž

už lidé nechtějí ani topit, není napříště jiného údělu v těchto dobách bez Boha než pohřbítí se za živa v mlčení a obětovati nejkrásnější a Bohem nejplnější díla, aby hořela jako poslední kadidlo na tajném oltáři Katakomb!

JULES BARBEY d'AUREVILLY

Přel. J. Franz.

JAN Z PATHMU

Jan jest panický stařec. Všecka horoucí míza muže, proměněna v tajemný dým a chvění, jest v jeho hlavě, ve vidění. Lásce neujdete. Láska, neukojena a vzpurná, na konec života se promění v zlověstné chrlení chimer. Žena chce muže; ne-li, dostane se muži místo poesie lidské poesie přišer. Ale některé bytosti odolávají vesměrnému klíčení a jsou pak ve zvláštním stavu, ve kterém se na ně může snést let obludné inspirace. Apokalypsa je takřka šíleným veledilem oné strašlivé cudnosti. Mladičký Jan byl mírný a plachý. Miloval Ježíše, a pak už si nic nemohl zamilovati. Je hluboká spřízněnost mezi Velepísni a Apokalypsou; ta i ona jsou výbuchy navršeného panictví. Srdce-vulkán propuká; vyletá odtud holubice, Velepíseň, nebo drak, Apokalypsa. Tyto dvě básně jsou dvěma točnami ekstase; obě nejzazší pomezí duše jsou dosažena: slast i hrůza; v první básni ekstase vyčerpává lásku; v druhé vyčerpává děs a přináší lidem,

od té navždy znepokojeným, zajiklý strach z propasti věčné. Jiná spřízněnost, ne méně pozoruhodná, jest mezi Janem a Danielem. Málokdo si všiml toho, že sedmá kapitola Danielova má v sobě zárodek Apokalypsy. Říše jsou tam zobrazeny jako šelmy: Proto legenda spolčila oba básníky; jednoho uvrhla do jámy lvové a druhého do kotle s vroucím olejem. I mimo legendu je život Janův krásný. Je to život příkladný, podivně se rozvět-
vující, přecházející z Golgoty na Pathmos, od umučení Messiáše k vyhnanství proroka. Jan, byv svědkem utrpení Kristova, posléze trpěl na svůj vrub; utrpení, které viděl, jej učinilo apoštolem, utrpení snášené jej učinilo mágem; z růstu zkoušky vyplývá růst ducha. Jsa biskupem, píše Evangelium. Jsa vyhnancem, skládá Apokalypsu. Dilo tragické, psané na diktát orla; básník cítí nad hlavou nevíme jaké temné šustění křídel. Bible je uzavřena mezi dvěma visionáři, Mojžíšem a Janem. Tato báseň všech básní se rýsuje chaosem v Genesi a končí se hromy v Apokalypse. Jan byl jedním z velikých tuláků ohnivého jazyka. Při poslední Večeři

jeho hlava byla na prsou Ježíšových, i mohl říci: „Moje ucho slyšelo bití srdce Božího.“ Šel a vyprávěl to lidem. Mluvil barbarskou řečtinou, promísenou hebrejskými obraty a syrskými slovy, půvabu drsného a sveřepého. Pustil se do Efesu, pustil se do Medie, šel k parthským. Odvážil se vejíti do Ktesifonu, parthského města, jež bylo zbudováno na protiváhu Babylonu. Postavil se živoucí modle Kobaris, králi, bohu a člověku, modle navždy ustrnulé na dřevém balvanu jaspisovém, jenž jí sloužil za prestol i záchod. Zvěštoval Evangelium Peršanům, jež Písmo nazývá Paras. Když se objevil na koncilu jerusalemském, byl ctěn jako sloup církve. Zhrozil se Cerintha i Ebiona, kteří pravili, že Ježíš je pouhý člověk. Když se ho vyptávali na mysteria, odpovídal: „*Milujte se vespolek*“. Zemřel ve věku devadesátičtyř let, za vlády Trajanovy. Podle tradice nezemřel, jest uchován, a Jan je stále živ na Pathmu jako Rudovous v Kaiserslauteru. Jsou jeskyně očekávání pro tyto tajemné živoucí. Jan, jako historik, má sobě rovné, Matouše, Lukáše a Marka; jako visionář jest sám.

Nižádný se nepřibližuje jeho snu, tak daleko zašel do nekonečna. Jeho metafory šlehají z věčnosti, omámeny; jeho poesie má hluboký úsměv šílenství. Odlesky sršení Jehovova jsou v očích tohoto muže. Lidé mu nerozumějí, opovrhují jím a smějí se mu. *Můj milý Thiriote*, praví Voltaire, *Apokalypsa jest ohavnost*. V Janovi z Pathmu nejvíce ze všech je cítit spojení mezi jistými duchy a propastí. Ve všech básnicích se toho spojení dohadnete; v Janovi je vidíte, chvílemi se ho dotýkáte a až se zachvíváte, kladouce takřka ruku na tu temnou bránu. Tudy je směr k Bohu. Zdá se, když čtete báseň z Pathmu, že vás někdo od zadu strká. Hrozný jícen se nejasně rýsuje. Cítíte jeho děs i přitažlivost. Kdyby v Janovi nebylo než to, byl by už nesmírný.

VICTOR HUGO

Přeložil Bohuslav Reynek.

ČAS

Můžeme se dívat na čas dvojím různým způsobem: můžeme o něm uvažovat dle toho, jak se sám sebou měří na hodiny, na dni, na měsíce, na léta; a tehdy tvrdím, že čas ničím není, poněvadž nemá podoby ani podstaty; že veškeré jeho bytí je pouhým tokem, to znamená, že jen zaniká a hyne, že tedy všecko jeho bytí není ničím.

Proto praví žalmista, hluboko do sebe zabrán a uchýlen, uvažuje o nicotě lidské: „*Ecce mensurabiles posuisti dies meos*“ (Ps xxxviii, 6). „Stanovil jsi, praví, aby běh života mého byl měřitelný časem“; a proto hned na to dí: „*Et substantia mea tanquam nihilum ante te*“: „A podstata má jest jako nic před tebou“, protože, když všecka má bytost jest odvisla na čase, jenž svou přirozeností tkví v překotné a neodvolatelné prchavosti chvíle,

následuje z toho, že moje podstata ničím není, jsouc neodlučně připoutána k oné lehounké a přeletavé páře, jež se utváří jen v rozplývání a jež ustavičně strhuje moje bytí s sebou způsobem tak podivným a tak nezbytným, že, nejdu-li s časem, ztrácím se, poněvadž se můj život zastavuje a mře; a naopak, jdu-li s časem, který se ustavičně ztrácí a odtéká, ztrácím se nezbytně s ním: *Ecce mensurabiles posuisti dies meos, at substantia mea tanquam nihilum ante te*; z čehož, jda dále, usoudil: „*In imagine pertransit homo*“: „Člověk pomíjí jako preludové“, které obraznost vytváří sama v sobě v klamání snů, bez těl, bez pevnosti a soudržnosti.

Ale povznesme ducha výše, a shlédše na čas v jeho ustavičném rozplývání se a zmaru, uvažujme o něm v jiném směru a smyslu, v jeho ústění do věčnosti; neboť, ježto neproměnná přítomnost věčnosti, vždy pevná, vždy ustavičná, zavírá v neskonalosti svého rozsahu všeliké rozdíly času, vyplývá

z toho zjevně, že čas může být obsažen ve věčnosti; a zlíbilo se našemu velikému Bohu, jenž chtěl utěšiti bídne smrtelníky z neustálé ztráty bytí a života pro nenapravitelný let času, aby týž čas, který se ztrácí, byl přechodem do věčnosti, jež trvá; a z tohoto důležitého rozlišení času osamocené a času spojeného s věčností se učím důsledkům neochvějným.

Není-li čas ničím sám o sobě, následuje z toho, že je vyplýtván veškeren čas, k němuž jsme neupoutali něco neměnnějšího a pevnějšího než je on, něco schopného přejíti do blažené věčnosti. Když tato zásada je stanovena, podívejme se na starce, který snad zbělel v marnostech světských. Ač mi ukazují na jeho šediny, ač mi počítají jeho dlouhá léta, trvám na tom, že jeho život nemůže být dlouhý: ba odvažuji se tvrditi, že vůbec nežil; neboť, kam se poděla všecka jeho léta? Pominula, je veta po nich. Ani špetka mu z nich nezbyla v rukou, protože k nim neupoutal nic pevného ani trvalého. Když

tedy všechna jeho léta jsou ztracena, nemohou vejíti v počet. Nevidím nic platného a podstatného v tom životě tak dlouhém, protože vše jest v něm rozmrháno: protože všechno v něm jest mrtvo; a že jeho život je prázdný ze všech stran, jest bludem domnívati se, že by mohl býti ceněn jako dlouhý.

BOSSUET.

Přeložil Bohuslav Reynek.

DVĚ PROMLUVY K ODDAVKÁM

I

To, co se Vám dnes děje, jest počátek. — „Počátek“ neznamená jen, že cosi dosud nebylo, a od nynějška že to jest, nýbrž počátek jest tajemstvím. Na počátku živoť otevírá oči, vstupuje sám v sebe a jde kupředu. A je-li počátek čistý a neporušený, pak tkví v něm už hojnost příštího dění... Na konci pak stojí opět cosi významného: Dokonání. To také neznamená jenom něco vnějšího, třeba, že něco dosud bylo, a nyní to přestává, nýbrž i dokonání jest tajemstvím: Že toto živé bytí naplnilo svou míru; že se stalo tím, co mu bylo vyměřeno — stalo-li se tím skutečně, a nepromarnilo-li spíše samo sebe nebo neselhalo-li, a nyní pouze přestává. Toto naplnění neznamená však jenom Tak a Tolik, nýbrž že toto živé bytí se stalo plným ve svém konci; raženým jako peníz a platným; konečně platným.

Mezi počátkem a koncem však leží prostor dění a široké pole zápasu.

Byl-li počátek čistý, pak nezapadne s okamžikem, v němž živé bytí začalo, nýbrž zůstává v tom, co nově vzešlo, přítomným. Živo odchází, živé bytí od svého počátku, aby se rozvinulo, aby něco vykonalo, aby bojovalo. Počátek však, byl-li silný, běží spolu. Ne že by toliko stál na začátku a pak byl opuštěn, nýbrž ubíhá spolu pod vším děním jako pramen, který putuje s řekou. Prýští se pod každým konáním, pod každou příhodou, pod každým

vzrůstem i vadnutím, pod hojností i chudobou — věčný zdroj, tajuplná hloubka, z níž vystupuje den i tvář; matčin ochotný klín a bdělá stráž.

A byl-li život začat právě, s ryzím nasazením, pak jest s to vždy znovu sáhnouti dolů do říše spolu běžícího počátku. Jestliže se neztratí mezi věcmi, nýbrž umí také zůstat u sebe; jestliže nejen mluví a koná a podniká, nýbrž dovede se též ztišiti, zpřítomniti, naslouchati v sebe a v to, co se hýbe a spřádá vnitř žití — pak má souvislost s říší počátku, může se v něm cítiti v bezpečí, může jím býti nesen, může se z něho obnovovati.

Konec však, ten pravý, dokonání, nestojí toliko vzadu, tam, kde už potom nic nepříjde — nýbrž působí už předem. Už v okamžiku počátku se zdvihá a přitahuje živé bytí k sobě. V každý okamžik vniká a žádá na něm sebe; a je-li poslušen a dokonává-li se řádně, pak dostane pečeť, něco, co ho vyjímá z pouhého času a zavazuje ho věčnosti. Moudrost ale neznamená zajisté nic jiného, nežli že dokonání má stále silněji pronikatí to, co jest ještě na cestě.

Když se dva lidé našli a chtějí svůj život žiti pospolu, tu jejich úsilí směřuje zase k říši počátku. Ti, kteří jsou ještě dvěma jednotlivci, každý pro sebe, se svým odděleným začínáním a svou samostatně běžící cestou — ti hledají nyní spolu onen počátek, z něhož pak vystoupí jako něco nového. Dva a jedno zároveň. Toto jedno však nikoliv jakožto pouhý součet těch dvou, nýbrž jakožto jich živá jednota. To působí láska svým rozhodnutím k naprosté oddanosti; čistotou svého prožití; svou vůlí zcela vstou-

piti v společenství. Nyní jest zde něco nového, ona živá jednota; nově vzešlá a od nynějška dále působící. A tato jednota jest volána zvláštním dokonáním a naplněním, které se zdvihá už v prvním okamžiku, hned s kraje, a žádá býti uskutečněno.

Také tento počátek má jíti spolu celým životem, jako zdroj a hloubka, jež nese, a bezpečný úkryt. A předem má působiti dokonání ve vědomí nerozlučné jednoty; úkolu, který požaduje věrnost a naplnění, donesení až k plnému konci.

Toto tajemství jest veliké. Bůh uložil jeho základy v milost. Posvětil je hned na počátku dnů. V Kristu je povýšil na svátost. Vcházejíce v křesťanské manželství, snoubenci vcházejí v tajemství Boží a stávají se v něm „dvěma v jednom těle“. Živá jednota, která neruší osoby, nýbrž jí zachovává a svatě dokonává. A Boží síla jest v něm, síla vésti život ve dvou, v němž stojí svobodní, Bohu náležející lidé. Život, z něhož má vzejíti nový život a v němž má býti o kus dále odneseno dílo lidí na zemi.

Svátost manželství není toliko něčím, co se jednou stane a pak jest to skončeno, nýbrž jest to živý počátek z Boha, který jde spolu pro všechny dny, a z něhož má život takto spojených vždy nový vystupovati. Býti v křesťanském manželství znamená věděti o této nevyčerpatelné síle Počátku a věděti, že jest též silou Dokonání. Sílou k vyzdvižení toho společného života v plný konec a jeho platnost.

Mezi tím však leží všední dny. Jejich bédou a pokušením jest všednost, navyklost, stárnutí a omrzelost.

Život jest tak dlouho živý, dokud má sílu, aby se obnovoval. Aby se obnovoval nikoliv z vnějšku, změnou a lákadlem, nýbrž z vnitřku. Tato síla k obnovení sebe pramení z Počátku. A jest to opravdu příslib tak veliký, že se nám zdá téměř neživoťně cizí, že se to má skutečně podařiti přemoci tu všednost, která vzchází z této blízkosti, nejbližší ze všech blízkostí, z této nejzatvrdlejší navyklosti, z tohoto přímo svodu ke všemu, čemu říkáme nedbati, býti zklamán, státi se břemenem . . .

Ale tento příslib jest dán; a spojití se v křesfanském manželství znamená též v ten příslib věřiti a v této víře se toho s tím druhým odvážiti.

II

Dnešního dne se pro Vás končí jistý děj. Děj, který se dlouho rozvíjel a jehož počátky se ztrácejí v temnu minulosti. Kdysi, na různých místech světa se utvořily rodiny. Z těchto rodin vyšli dva lidé. Z těch každý nejprve hledal svou cestu a konal své životní dílo. Jednoho dne se našli, a vyjasnilo se jim, že náležejí k sobě. To vše jest děj, který má svůj vnějšek a svůj vnitřek, svou krásu a svou tíhu, a jehož vlastní jádro znají jenom ti, jichž se týče.

Avšak tento děj, ať jakkoliv vnitřné a hluboké bylo to, co se v něm dalo, byl schránou pro něco, co tkví ještě hlouběji a co jest ještě nitrnější: Pro působení Boží. K tomuto ději směřovala Jeho vůle — vždyť přesvědčení, že tu skutečně jest vůle Boží, že kořeny této vzájemné náležitosti tkví opravdu v Jeho věčné moudrosti a lásce, náleží přímo k podstatě tohoto vzájemného nalezení se — byla to vůle Boží, že tito dva lidé se mají najíti, neboť Bůh měl pro ně úkol. Bůh chtěl, aby jimi život znovu začal a

aby se s nimi událo vše, co se zove lidským životem. A chtěl, aby právě tím, tímto prožíváním lidského žití, připravili místo, kam by mohlo přijíti Jeho Království. Neboť Království Boží stále a každé chvíle přichází, a naléhá a hledá, kde by mu člověk připravil místo. A On Vás vyvolil, abyste ve svém spojení, ve svém osudu, ve svém domě a ve svých dětech, dopřávali místa Jeho Království, aby tu mohlo vyrůstat v to, čím jest: Království Jeho milosti, Jeho lásky, Jeho pokoje.

Toto dění dočkalo se nyní svého konce. Ale tento konec jest po pravdě novým začátkem, počátkem v celé plnosti toho slova. A prosím Vás, abyste si toto slovo o svatém Počátku odtud s sebou odnesli, a to jako věno od Oltáře.

V knihách to ovšem většinou tak bývá, že příběh, který se tu vypravuje, končí, když ti dva lidé jsou si už svým spojením jisti. Pak knihu zavíráme. Po pravdě se kniha zase otevře, a to teď teprve doopravdy. Neboť má se začít nový děj; děj zápasu lásky se skutečností.

Láska snoubenců jest veliká; musí jí býti, neboť jinak by neměla moci, aby spojila dva životy v jeden; aby uvolnila skloubení, v nichž tyto životy, každý zvláště a pro sebe, vězely; aby je přesadila z jejich vrozeného, vzrostlého středu a postavila je v nový řád a novou tvářnost dění. Láska snoubenců má sílu proměňující, člověk by řekl okouzlující. Staví vše do jiného, krásnějšího světla, především člověka, jemuž platí. Nově ho buduje, z jiné, vyšší sféry, k níž má klíč. To jest její tajemství a její právo; a musí se tak dít, jinak by člověk zajisté nenalezl odvahy, aby se vytrhl ze svého středu a sestoupil s tím druhým znovu začínat do oné říše počátku.

Ale tato láska má svůj čas, a z ní má vzejít nová, která jest drsnější, avšak hlubší a větší: Láska manželská. I ta jest s to působiti proměnu, avšak jiného druhu.

Co se děje od té chvíle, kterou teď prožíváte? Očarování začíná mizeti.

Oba takto spojení lidé vidí druh druhu stále zřetelněji. Skutečnost vystupuje ze sebe; vidíte ji, cítíte ji... Co v člověku vězí, to teprve ponenáhlu se objevuje. Vždyť tu nestojí hotový; stále se něčím stává. A není prostě průhledný jako nějaký hmotný útvar, nýbrž žije po vrstvách; buduje se vždy hlouběji do svého nejhlubšího jádra. Z takovýchto vrstev, z vždy hlubších prvopočátků jeho nitra vystupuje jeho žití na světlo. A tak to, co v člověku vězí, vychází teprve ponenáhlu najevo; odhaluje se, předstupuje před toho druhého a mluví: Takový jsem...

I život ukazuje teprve ponenáhlu, čím jest. Teprve ponenáhlu se rozvíjí, co vše v něm vězelo neznámého a nezvyklého, tvrdého a těžkého. Teprve den po dni doléhají události a skutečnosti na člověka, který tu žije, a ve všem tom se odhaluje, kus po kuse, co v člověku jest.

A teď se zřetelně objevuje to veliké rozhodnutí: Očarování mizí. Láska stojí před skutečností. Zdaž před ní obstojí?

Když uzří toho druhého — možná někdy zcela nena-dále, ve výbuchu nějaké vášně, a zdrcena se ptá: „Tohle jest v tobě, o němž jsem se domnívala, že ho znám? ...“ Anebo nějaká chvíle bez vzletu jí dá onen chladný, jasný

pohled, jak ho může dáti jen lhostejnost, a ukáže se nějaký podivný nebo malicherný, nebo banální, nebo ošklivý rys — a ona uzří takto toho druhého, až do duše zklamána: „Takový tedy jsi? ...“ Anebo když vystoupí to, co s sebou ono spojení s tím druhým přineslo, životní skloubení, které tu bylo navázáno: Jeho meze, jeho požadavky, jeho nemožnosti, a láska mu vyčítá: „To jsem nevěděla! Tak jsem to nemyslila ...“ — stane-li se to, pak hrozí nebezpečí. A láska nechť se střeží, aby nebyla květem, který nepřináší plodu.

Má-li však souvislost s Počátkem, s kořenem, s věrností, s Bohem, pak se může touto silou vzpřímiti a života nově se chopiti. Pak začne jiná, nová proměna. Ta už není přivoděna kouzlem. Její nejhlubší silou jest poctivost, věrnost a, abychom na ni nezapomněli: Trpělivost. Ta skutečnost přijímá: Toho druhého, jaký jest; vše veliké i malé, těžké i vznešené; vše neobvyklé a — vezměte si i toto slovo s sebou z této chvíle: také, a především všednost ... To vše přijímá, zcela, s poctivou ochotou, a čelí tomu. Tato láska nechce zdání, byť i bylo sebe krásnější, nýbrž skutečnost. Její podstatou jest, že chce milovati skutečnost. Jejím dílem jest, aby skutečnost v sebe přijímala.

A tuto skutečnost přijímá stále, jak ji den po dni přináší. Není s tím nikdy hotova, nýbrž začíná stále znova, každý den. Nikdy není hotova a nikdy nepřestává objímati toho druhého v jeho skutečnosti svou láskou; vždyť on sám není ještě hotový, a to tím méně, čím jest živější. Čím hlouběji žije, tím později přestane se z vnitřního lůna jeho života vrstva za vrstvou vynořovati podstata, vlna za vlnou

vystupovati život. Láska ho tedy musí vždy nově přijímati. Vždyť by mu jinak přetrhla vzestup a růst. Razila by ho jako minci a prohlásila hotovým: Takovým jsi a takovým musíš zůstat! Ona však spíše praví: Buď sebou a staň se z tebe, co ti jest dáno; a já čekám a důvěřuji a přijímám tě, vždy nově, a vždy nově tě budu milovati!

V tom, že láska snoubenců přijímá skutečnost vždy nově, ať svátek či všední den — v tom se dokonává její proměna.

V tomto proměňování se, vždy novým začínáním, rozvíjí se ten druhý děj. Onen, který Bůh svátostí manželství vlastně zamýšlel.

A v něm přichází Království Boží. Tím, že láska snoubencova miluje toho druhého, jak jest, a ne jak si ho ve svých představách poopravila; tím, že se ho nenasytí, nýbrž ho vždy přijímá jako nového, den co den; tím, že se nedomnívá, že ho má hotového, nýbrž vždy znovu si ho dobývá — tím se mění v lásku manželskou. V onu lásku, která na popud Boží se buduje z věrnosti a trpělivosti. Ta jest hlubší nežli ta druhá; zabírá hlubší obory nitra; jest čistší nežli ta druhá, neboť vyvěrá ze svobodnější nezištnosti; jest silnější, neboť má v sobě tajemství trpělivosti a přemáhání a síly věčnosti. A v ní se uskutečňuje Království Boží.

Aby Bůh Vaší lásce udělil tuto sílu proměny, to jest naším přáním dnešního dne.

ROMANO GUARDINI.

Přeložil František Pastor.

ESSAY O RANKEOVĚ HISTORII PAPEŽŮ

. . . Předmět této knihy vždy se nám jevil obzvláště zajímavým: Čím to, že Protestantismus vykonal tak mnoho, ale nevykonal ještě více, čím to, že Církev Katolická, ztrativši velkou část Evropy, nejen že přestala ztráceti, ale v nynější době znovudobyla téměř poloviny toho, co ztratila — toť věru velmi zajímavá a důležitá otázka; a na tuto otázku vrhnul profesor Ranke mnohem více světla než kdokoli jiný, jenž o tom kdy psal.

Není a nebylo nikdy na tomto světě díla lidského důmyslu, které by tak zasluhovalo zkoumání, jako Římská Církev Katolická. Dějiny této Církve spojují vespolek dva velké věky lidské civilisace. Netrvá žádná jiná instituce, jež by unášela mysl zpátky, v doby, kdy kour obětí se vznášel nad Pantheonem a žirafy a tygři proháněli se ve Flaviově Amfiteatru. Nejpyšnější královský rod je teprve jako by od včerejška, srovnávan-li s řadou Nejvyšších Pontifiků. Tuto řadu můžeme sledovati nepřetržitě od Papeže, jenž korunoval Napoleona v devatenáctém století, k Pa-

peži, jenž korunoval Pipina v osmém; a daleko za časy Pipinovy sahá vznešená tato dynastie, až ztrácí se v přisvitu legendy. Nejbliže stojí co do starobylosti republika Benátská. Ale republika Benátská byla novodobá, srovnáme-li ji s Papežstvím; a republika Benátská zašla, kdežto Papežství trvá. Papežství trvá, a nikoli v úpadku, nikoli jako pouhá antikvita, ale plno života a bujaré síly. Církev katolická dosud vysílá do nejzazších končin země misionáře tak horlivé jako byli ti, kteří přistáli v Kentu s Augustinem, a čelící nepřátelským králům, s duchem stejně neohroženým, s jakým čelili Attilovi. Počet jejich dítek je větší než kdykoli v minulých staletích. To, co získala v Novém Světě, ji více než odškodnilo za to, čeho pozbyla ve Starém. Aníž vidíme nějaké znaky, jež by jevily, že se blíží konec jejího dlouhého panování. Ona zřela počátek všech vlád a všech eklesiastických zařízení, jež nyní ve světě existují; a nemáme nijakého zajištění, že není předurčena, aby zřela i jejich konec. Byla velká a ctěná dříve, nežli Sasové vstoupili na britskou půdu, dříve, nežli Frankové překročili Rýn, v době, kdy ještě kvetla v Antiochii řecká výmluvnost, kdy ještě provozována modloslužba ve svatyni Mekky. A snad bude trvati v nezmenšené síle, až některý cestovatel z Nového Zélandu zastaví se, uprostřed širé samoty, pod rozvaleným obloukem Londýnského mostu, aby si naskizzoval zříceniny Katedrály sv. Pavla.

Často slyšíme, že svět stává se vždy osvícenějším a že tato osvícenost musí býti přízniva Protestantismu a nepřínivá Katolicismu. Přáli bychom si, aby tomu tak bylo.

Ale máme závažnou příčinu pochybovati, že toto očekávání je stavěno na pevném základě. Vidíme, že za posledních dvou století duch lidský byl svrchovaně činný, že učinil veliké pokroky v každém odvětví přírodní filosofie, že provedl bezpočet vynálezů, snažících se o zmnožení blahobytu života, že lékařství, chirurgie, chemie, inženýrství atd. valně se zdokonalily, a též i státnictví, veřejná správa, zákonodárství, třebaže ne tak, jako vědy přírodní. Ale vidíme, že za oněch dvěstěpadesát let Protestantismus nečinil žádných pokroků, jež by stály za zmínku. Naopak, máme za to, že, pokud nastala nějaká změna, změna ta byla, úhrnem vzato, ve prospěch Církve Katolické. A proto nemůžeme důvěřovati, že by pokrok ve vědění nutně musil státi se osudným systému, jenž, nejstřízlivěji řečeno, nepozbyl půdy pod nohama, vzdor nesmírnému pokroku ve vědění, vykonaném lidskou rassou od časů královny Alžběty.

Věru, argument, o nějž se opíráme, zdá se postaven na naprostém omylu. — Jsouť odvětví vědění, kde zákonem lidského ducha je pokrok. Jakmile v matematice byla demonstrována nějaká poučka, nikdy už není sporna. Každá nová přístavba je solidní básí nové superstruktury, jakou byl původní základ. Proto je zde stále přičleňování k zásobě pravdy. Též ve vědách induktivních zákonem je pokrok. Každý den poskytuje nová fakta, jimiž theorie vždy víc a více se blíží dokonalosti. Není chancí, že by ve vědách čistě demonstrativních nebo čistě experimentálních svět vrátil se nazpátek, nebo ustrnul. Nikdy nikdo nesly-

šel o reakci čelící Taylorovu theoremu nebo Harveyově doktríně o cirkulaci krve.

Ale s theologií má se to zcela jinak. Ve věci přírodního náboženství — (Zjevení nechme zatím úplně stranou) — není snadno konstatovati, že filosof naší doby je příznivěji situován než Thales nebo Simonides. Má před sebou právě tytéž zřejmosti o sestavbě Vesmíru, jaké měli tito dávní Řekové. Pravíme: zcela tytéž; neboť objevy moderních hvězdářů i anatomů ve skutečnosti ničeho nepřičinily k síle onoho argumentu, jež přemítavá mysl nachází v každém čtvernožci, ptáčku, hmyzu, rybě, v lupenu, květině a škebli. Rozumování, jímž Sokrates, v podání Xenofontově, umlčel atheistička Aristodema, je přesně totéž, jaké nám podává Paleyova „Přírodní Theologie“. Sokrates přece zrovna tak užívá k němu soch Polykletových a obrazů Zeuxových, jako Paley hodinek. A nyní: věc druhé velké otázky: otázky, co stane se z člověka po smrti? Nevidíme, že svrchovaně vzdělaný Evropan, jehož rozumu by se nenapomohlo, dovedl by dáti na otázku tu správnější odpověď než Indián Černonožec. Ani jediná z oněch přemnohých věd, jimiž vynikáme nad Indiány Černonožce, nevrhá, byť nejslabší světélko na stav duše v době, kdy živočišná existence naše zanikla. — Po pravdě řečeno, zdá se, že všichni filosofové, starobylí i moderní, kteří se snažili — bez pomoci Zjevení — dokázati nesmrtelnost člověkovu, od Platóna po Franklina, uboze v tom ztroskotali. Neboť, hle, všechny ty velké záhady, jež matou přírodního theologa, jsou tytéž ve všech staletích. Důvtip ná-

roda, právě se vymaňujícího z barbarismu, postačí, aby je sobě předložil. Genius Lockeho nebo Clarkeho je zcela nezpůsobilý, aby je rozřešil. Je omylem domnívati se, že subtilní spekulace, týkající se Božských vlastností a původu zla, a nutnosti lidských skutků, a základu morální nutnosti, vyžadují vysokého stupně intelektuální kultury. — Naopak, takovéto spekulace bývají obzvláště zálibou a rozkoší inteligentních dětí a polocivilisovaných lidí. Ne-ní malý počet chlapců, kteří, čtrnáctiletí, dostatečně o těchto věcech přemýšleli, tak aby zasloužili si plné chvály, již Voltaire vzdává Zadigovi: „Věděl o tom, co se o tom vědělo ve všech věkách věčných — totiž — pramalounko!“ — Jobova kniha ukazuje, že, dávno dříve, než v Jonii bylo známo písemnictví a umění, o těchto ožehavých otázkách bylo diskutováno, s nevšední vervou a výmluvností, pod stany Idumejských Emirů; aniž lidský rozum objevil, během tří tisíců let, uspokojujivé rozluštění hádanek, jimiž byli v rozpaky uváděni Eliphaz a Zophar.

Tedy: přírodní theologie není vědou progresivní. To vědění o našem původu a našem určení, jež odvozujeme ze Zjevení, věru že má valně jinou jasnotu a závažnost. Ale ani náboženství zjevené nemá charakteru vědy progresivní. Dle doktriny protestantských Církví je všechna Božská pravda zjevena v jistých knihách.

Je stejně přístupna ve všech věkách všem, kdož v těchto knihách dovedou čísti; aniž všechna objevení filosofů, co jich měl kdy svět, mohou přidati byt jediný verš některé z těchto knih. Je tudíž prosté, že — ve věci Božské vě-

dy — nemůže býti pokroku analogického tomu, jenž stále se uplatňuje v lékovědě, geologii, navigaci atp. Křesťan pátého století s Bibli není na tom ani lépe ani hůře než křesťan našeho století s Bibli, předpokládáme-li ovšem, že je stejná jeho ryzost a vrozená bystrost. Žádný z technických a jiných objevů a vynálezů, vzniklých za dobu, dělící jej od křesťana pátého století, nemá nejmenšího vlivu na otázku, zdali člověk je ospravedlněn pouze vírou, nebo zdali vzývání svatých je orthodoxní praktikou. A tedy zdá se nám, že nemáme nijaké jistoty do budoucna o tom, zdali nějaký theologický omyl, jenž ovládl křesťanských myslí zašlých věků, znova neovládne myslemi věku našeho.

Bezpečně vím, že svět už se nevrátí k slunečnímu systému Ptolomajovu; aniž naše důvěra je zviklána okolností, že i člověk tak velký jako Bacon, posměšně zavrhnul theorii Galileovu: neboť Bacon neměl všech prostředků, jimiž by dospěl k pevné konklusi, k níž můžeme dospěti my, a jež lidi, kteří nebyli hodni, aby přiřezávali jeho pera, uchraňuje před jeho omylem. Sir Thomas More byl pohotově zemřítí za doktrinu Transsubstanciace. Proto jsme neschopni chápati, proč by to, co Sir Thomas More věřil o Transsubstanciaci, nemohlo býti věřeno až do konce Časů lidmi právě tak schopnými a čestnými jako byl Sir Thomas More¹⁾.

---

¹⁾ Pozn. překl.: Sir Thomas More (nar. r. 1478 v Londýně), anglický státník a humanista. Za Jindřicha VIII. byl lordem-kancléřem. Když perversní král, nemoha dosíci schválení papežova k rozvodu se svou manželkou, a maje už druhou manželku Annu Boleynovu, odtrhl

Sir Thomas More je jedním z vyvolených exemplářů lidského vědění a ctnosti; a doktrina Transsubstanciace je jakousi obtěžkávací zkouškou. Víra, jež vydrží tuto zkoušku, vydrží každou. Proroctví Bratří a zázraky Prince Hohenlohe jeví se, srovnány s tím, nicotnostmi.

Ovšem, je třeba jakési výhrady. Knihy a tradice té oné sekty mohou obsahovati, smíšený s náměty čistě theologickými, jiné výklady, spojené s ostatkem stejně autoritativně, a to výklady fyzikální. Pak-li nové objevy diskreditují fyzikální rozklady, tedy výklady theologické, nemohou-li býti odděleny od fyzikálních, budou sdíletí jejich znehodnocení. Tímto způsobem arci pokrok vědy nepřimo by mohl sloužiti věci náboženské pravdy. Na příklad: indická mythologie svázána je s nejpošetilejší geografii. Tudíž každý mladý Bramín, jenž učí se zeměpisu v našich školách, naučí se usmívati se nad indickou mythologií. Že Katolictví stejně tak neutrpělo Papežským rozhodnutím: „slunce obchází zemi“, je toho příčinou, že nyní inteligentní katolík má s Pascalem za to, že Církev, pak-li vůbec o takové věci rozhoduje, přepíná svou moc, a tedy právem je zbavena nadpřirozeného přispění, jehož, pokud ona

---

se od církve římsko-katolické, Sir Thomas složil svůj vysoký úřad, a jelikož odepřel přísahu t. zv. supremační (uznání krále hlavou církve atd.), byl 6. června 1535 sťat. (Církev římsko-katolická jej r. 1886 prohlásila blahoslaveným.) Jako spisovatel proslul svým románem „Utopia“. Autor učinil z tohoto bájného ostrova prostředí svého komunistického státního útvaru ve spise, nazvaném: „De optimo reipublicae statu deque nova insula Utopia“.

vykonává své legitimní funkce, může, dle slibu svého Zakladatele, očekávat.

Tato výhrada nijak neporušuje pravdu naší věty, že bohověda není vědou progressivní. I jen povrchní znalost dějin, a málo zběhlosti v pozorování života postačí, aby nám dokázaly, že nižádná učenost, nižádná moudrost nezajišťuje nám ochrany před největšími omyly ve věcech vztahujících se k neviditelnému světu.

Bayle a Chillingworth, dva z nejskeptičtějších exemplářů člověčenstva, pokatolili se z upřímného přesvědčení. — Johnson, nevěřící ve všech jiných věcech, byl ochotným přiznavačem zázraků a vidění. Dovedl nevěřiti v Ossiana; ale byl ochoten věřiti v druhý zrak. Dovedl nevěřiti v zemětřesení v Lisabonu; ale byl pohotově věřiti v objevení se ducha na Cock Lane.

Z těchto důvodů přestali jsme diviti se jakýmkoli pošetilostem pověry. Viděli jsme muže intelektu nijak obyčejného a jichž vzdělání nebylo nijak zanedbáno — naopak: způsobilé svými vlohami a poznatky k dosažení znamenitosti v podnikání aktivním i spekulativním, vyškolené vzdělance, odborné myslitele, bystré pozorovatele života a mravů, kteří prorokovali, tlumočili, mluvili neznámými jazyky, prováděli zázračné léčby, sestupovali do Sněmovny Obecných s poselstvími od Boha. Spatřili jsme starou ženu, jejíž vlohy nepřesahovaly talentu vykladačky karet, a se vzděláním myčky u dřezu, jež v extasi se povznesla na prorokyni, obklopenou tisíci a tisíci oddanými vyznavači, z nichž mnozí svým postavením a věděním

neporovnatelně ji převyšovali; a to všechno v devatenáctém století; a to všechno v Londýně. A proč by ne? Vždyť přece obcování Boha s člověkem nebylo zjevem více ve století našem, než ve století prvním, aniž Londýnu více než nejdivočejší farnosti na Hebridách. Je pravda, že ve věcech, týkajících se tohoto života a tohoto světa, stáváme se vždy moudřejšími a moudřejšími. Ale neméně je pravdou, že ve vztahu k Vyšší Moci a budoucímu stavu člověk, dle slov Goethova uštěpačného Ďábla, zůstává stále týž a nezměněn, a je tak podivný, jakým byl v první den!

Historie katolicismu nápadně ilustruje toto pozorování. Za posledních sedm století na veřejném mínění Evropy patrný je stálý pokrok v každém oboru přirozeného vědění. Ale v náboženství nepozorujeme žádného pokroku. Eklesiastické dějiny tohoto dlouhého období jsou dějinami pohybu sem a tam. Čtyřikráte od chvíle, kdy autorita římské Církve ovládla západním křesťanstvem, vzepřel se lidský intelekt jejímu jařmu. Po dvakráte zůstala Církev naprostou vítězkou. Dvakráte vyšla ze zápasu pokryta krutými ranami, ale vždy silná ve své živoucnosti. Uvažujeme-li o hrozných útocích, jež přežila, jeví se nám věru nesnadno představit si, čím by mohla zahynouti.

První z oněch povstání vypuklo v oblasti, kde hovořilo se krásným jazykem „Oc“. Tento kraj, předivně obdařený přírodou, byl ve dvanáctém století nejvíce kvetoucí a civilisovanou částí západní Evropy. Nijak nebyl částí Francie. Měl odlišně význačnou politickou existenci, národní svéráznost a zvyky i řeč. Půda byla úrodná a dobře

vzdělávána; a v prostřed obilních rolí a vinic povstalo mnoho bohatých měst, z nichž každé bylo malou republikou; a mnoho imposantních zámků, z nichž každý byl miniaturním císařským dvorem. V této končině to bylo, kde duch rytířstva ponejprv odložil svou hrůznost, ponejprv nabyl lidské a půvabné formy, ponejprv se projevil nerozlučným druhem umění a literatury, dvornosti a lásky. Ostatní domovské dialekty, jež od pátého století vypučely ve starobylých provinciích římské říše, byly dosud drsné a nedokonalé. Sladká toskáňština, bohatá a jadrná angličina, byly přenechány řemeslníkům a pastýřům. Žádný písmeník nikdy se nesnížil, aby použil těchto barbarských žargonů při vyučování vědě, záznamech o velkých událostech, nebo vyličuje život a mravy. Ale jazyk Provence byl tou dobou již jazykem učence i uhlazence a užíván četnými spisovateli, obeznámenými s veškerým uměním komposice a veršování. Literatura, bohatá baladami, válečnými zpěvy, satirami a, nade vše: milostnou poesii, zabavovala prázdné chvíle rytířů a dam, jichž opevněná sídla zdobila břehy Rhony a Garonny. S civilisací nastala volnost myšlení. Zvyk odstranil hrůzu, s níž jinde bylo pohlíženo na nevěřící. Normandan nebo Bretoněc neviděl nikdy Musulmana, leč, aby mu zasazovali, nebo od něho přijímali rány na některém syrském bojišti. Ale lid bohatých krajů, ležících pod Pyrenejemi, žil ve zdvořilých a výnosných stycích s maurskými královstvími Španělska; a poskytoval hostinné přijetí obratným lékařům a matematikům, kteří ve školách Cordovy a Granady vyučili se ve

všech vědomostech Arabů. Řekové, stále ještě uchováva-
jící v prostředí politické degradace bystrý vtip a pátravého
ducha svých otců, stále ještě schopni čisti nejdokonalejší
z lidských skladeb, stále ještě hovořící nejvýraznějším a
nejohebnějším z lidských jazyků, přinášeli na trhy v Nar-
boně a Toulousu zároveň s drogami a hedvábím vzdále-
ných klimatů i smělé a subtilní theorie, dlouho neznámé
nevědomému a věřícímu Západu. Theologie pauliánská,
theologie, v níž, jak by se zdálo, mnoho z doktrin moderních
Kalvinistů bylo smíšeno s několika doktrinami, pocháze-
jícími od starých Manichejů, rychle se rozbuřela v Provincii
a Languedocem. Na klerus katolické Církve pohlíženo
s odporem a opovržením. „Podlejší než kněz.“ „Zrovna
tak chtěl bych býti knězem“ stalo se rčením. Papežství
pozbylo autority ve všech třídách, počínaje velikými feu-
dálními knížaty, až dolů k drobnému zemědělci.

TOMÁŠ BABINGTON MACAULAY.

Z anglič. přeložil Avo Burtov.

V některém z příštích čísel přineseme stručný životopis T. B. Macaulayho, neboť všem, kdož budou čísti tuto úvahu, nejsou známa bližší data o jejím autoru. Ovšem, essay sám sebou projevuje, že Macaulay byl znamenitým spisovatelem. Ale, proč neříci též něco o jeho osobě, o jeho existenčním zaměstnání — (jímž spisovatelství nebylo, jelikož prohlásil, že nepíše, když má kapsu prázdnou, nýbrž, když má hlavu plnou) — o jeho povaze atd. Zatím jen podotýkáme, vlastně zdůrazňujeme, že Macaulay byl protestant. Zdůrazňujeme to proto, aby katolické čtenářstvo si uvědomilo tuto okolnost, setká-li se ve článku s něčím, co přičí se katolickému cítění a přesvědčení; ale zdůrazňujeme to proto, aby mělo tuto okolnost na mysli při stránkách, jež se čtou nikoli jako kritická úvaha, nýbrž jako nadšený hymnus obdivu Církve římsko-katolické.

KASUISTIKA

Kasuistika, učení o jednotlivých právních případech, nauka o rozhodování věci dle svědomí. - Die Lehre, Gewissensfragen zu entscheiden. КОТТ.

Kasuistika (z lat. *casus*, případ) jest soustavné jednání o rozporech svědomí, jež mu jsou připravovány naskyt-
nuvšími se případy. Proto moralisté k uvarování se vnitř-
ních rozpaků hleděli vymýšleti všeobecná pravidla a nor-
my, jak v daných případech by se bylo zachovati. Ve staré
době Stoikové tím směrem pracovali, pak ve středověku
scholastická theologie a talmudisté a později jmenovitě je-
suité kasuistiku pěstili. ENCYKLOPEDIÉ.

Casus conscientiae (kázus konsciencie), lat., přípa-
dy svědomí, jsou jednak případy v životě lidském, o
nichž bývá nesnadno rozhodnouti, jsou-li dovoleny nebo
ne, jednak bohoslovecká rozhodnutí o takových přípa-
dech. Jsou buď *casus facti*, skutečné to případy ze života,
při nichž běží předem o poučení té které osoby; a *casus
ficti*, případy vymyšlené za tím účelem, aby vysvětlením
jich podal se návod, kterak v podobných případech jest

souditi. Od XIII. století pojednávali bohoslovci soustavně o takových případech; za naší doby pojednává se o nich v některých diecésích a klášterích při pastorálních konferencích. *Sa.*

Casus reservati, zadržené případy jsou hříchy vyhrazené z pravomoci obyčejného zpovědníka, jejichž rozhřešení vyhradil si představený jeho (papež, biskup, představený řádu řeholního). Účel jejich jest upozorniti na velikost a ošklivost některých hříchův a pohnouti věřících, by se jich varovali. K tomu konci vyhrazují si biskupové jen několik málo hříchův a hledí při tom k poměrům časovým i místním. Obyčejnému zpovědníku jest pro každý případ třeba zvláštního splnomocnění, aby směl z nich rozhřešovati. V nebezpečenství smrti však každý zpovědník může z nich rozhřešovati. *Sa.*

Kasuistika v lékařství. Jsou to podrobné záznamy o jednotlivých případech onemocnění, ať již pokud se tkne průběhu nemoci nebo nálezů na stole pitevním. Při kasuistice nevyžaduje se nutně celého aparátu vědeckého, stačí, když popisy jsou věrné, úplné i podrobné; pak ovšem podává bohatá kasuistika zvláště cenný základ ke konečnému vědeckému zpracování buď jednotlivých pochodů chorobných, nebo celých tříd, anebo řad nemocí příbuzných, anebo konečně i nemocí vůbec.

Kasuistika, franc. casuistique, něm. Casuistik, angl. Casuistry, ital. Casistica. - Studium *případů svědomí*, totiž záhad v podrobnostech, jež vyplývají z uplatňování ethických pravidel na každý zvláštní případ (stoikové, křesťanští moralisté, Kant).

Protože kasuisti bývali obyčejně theologové, slova se užívá zvláště v ethice v jeho vztazích s náboženstvím. Říká se tak často s příhanou, protože se vyčítá kasuistům, že svými subtilitami logiky ospravedlní ať kterýkoliv čin (skutek). LALANDE.

M. BLONDEL o kasuistice: Tady záleží na tom, abychom rozlišili dvě příliš obyčejně matené ideje. Jest „kasuistika objektivní“, která beze zřetele na vniterný stav toho neb onoho svědomí studuje v abstraktnu ty neb ony konflikty povinností, zrozené ze zápletek náhodných případů. A když pozorujeme jedině tento vzhled problému, vydáváme se v nebezpečí, že nahradíme život morální důmyslným, ale nebezpečným mechanismem; neboť pak předpokládáme, že hmotný obsah fakt může, též *in concreto*, určovati hodnotu skutků a skryti skutečno úmyslů; a zdá se dávatí osvobozující odměnu (přednost) učené obratnosti, která má naopak zodpovědnost zvětšiti. Ale jest „kasuistika subjektivní“, která řídí a přizpůsobuje (uvádí na pravou míru, v úměrnost) povinnosti, rady, morální požadavky na stupeň světla a síly každé duše, aby ji vychovávala (navykala) *per gradus debitos* rozřešiti případy svědomí způsobem čím dál tím delikátnějším (vybranějším), vytříbenějším.

Na to mu praví L. BRUNSCHVICG a P. MALAPERT: Slovo kasuistika přísluší jen tomu, co M. Blondel nazývá kasuistikou objektivní. Co jmenuje kasuistikou subjektivní, toť duchovní vedení duší, jež konají zpovědníci; pravá kasuistika jest věda. (Věta pochybná!).

Kasuistika podle P. CH. LAHRA: Od doby Pasca-

lovy jest modou kasuistikou sesměšňovati, ba i haněti. Tvrdí se, že tento obyčej subtilně přetřásati příkazy povinnosti jest vynálezem Scholastiky, a že nevede než k porušení a kroucení přirozené přimosti svědomí. Ba došlo se až tam, že se řeklo, že kasuistika a uvolněná morálka jsou věcmi neodlučitelnými. — Takoví zapomínají, že jest kasuistika stoická a kasuistika kantovská, a že nikdy Stoicismus a Kantismus nebyly počítány mezi morálky uvolněné.

Ovšem, přemrštěnosti a zneužití jsou vždy možny; toto přetřásání morálních otázek může se zvrhnouti často v marné subtility, a místo aby se vyjasnily, mohou se tím více zamodrchati. Zcela jistě též přimost úsudku není vždy přiměřena vědě, a jisté prosté duše, jež nemají vědy, mají často mnoho svědomitosti; není méně pravda, že kasuistika jest tak nezbytna k dobrému chování a pravému životu jako může býti dialektika k dobrému řízení ducha. O sobě jest potřebným doplňkem každé theoretické morálky, jako právnictví jest doplňkem zákonodárství. Ať se mluví co mluví, život není vždy prostý, ani není tak snadno povinnost poznati; věda (znalost) obecných principů by k tomu nestačila, jest ještě třeba uměti je aplikovati na případy zvláštní a na ty složité situace, v nichž „jest často nesnadněji poznati svou povinnost než ji konati.“

A především nemáme kasuistiku s tím, co jest jen jejím zneužitím a porušováním, nebo přímo úpadkem. Kasuistika není, jak se rádo říká, uměním, jak nalézt vhodnou vytáčku (chytristika), jež by svědomí uklidnila, dovolujíc sledovati svůj rozmar nebo svůj zájem; záleží v určování principů, jež mají spravovati naše chování v přítomnosti

dvou povinností proti sobě se stavějících, a, aspoň, jak se zdá, stejně velitelských. Na příklad, co má dělati ve skutečnosti počestný muž, jenž má živiti rodinu, jenž nadělal množství dluhů, a jaké rozhodnutí má učiniti, když jsou mu zcela jasny obě povinnosti: platiti dluhy a živiti děti, když obě kategoricky naléhají a on musí si vybrati?

Jest dovoleno zabiti tyrana své vlasti? Můžeme se alespoň proti němu vzbouřiti? Co mysliti o Charlotě Cordayové, vraždicí Marata? atd. Úkolem kasuistiky jest řešiti tyto více nebo méně tísnivé případy (kasusy); proto také byla vždy pokládána za doplněk morálky. Čtete jen *Listy Senekovy* nebo Ciceronův spis *De Officiis*, najdete tam mnohý případ svědomí jasně formulovaný. Na příklad: Smíme platiti falešnou mincí, když jsme ji sami dostali? - Chci prodati dům; přijde kupec a chce jej koupiti: jsem povinen mu říci, že dům ten jest nezdravý? atd.

Dávno před Stoiky velcí tragikové již pozdvihli více těchto morálních problémů, jejichž řešení jest vlastním zájmem jejich dramát. - Ve jménu některého zákona přirozeného, jež pokládáme za vyšší, jest dovoleno znásilniti některý zákon pozitivní a nedbati výslovného příkazu zákonné vrchnosti? V tomf celá *Antigona*. - Smí se syn domnívati, že jest povinen mstíti na vlastní matce vraždu svého otce? Taková jest otázka, již Orestes řeší v *Choéphorách* (Pohřebních obětnicích). - Stejně tomu jest v *Andromaše*, v *Ifigenii Aulidské*, atd.

A čím jsou ještě dnes v dramatech nebo v románech ty sužety, jež nejvíce dojímají a jež jsou v nich opravdu nejceněnějšími, ne-li projednáním jistých případů svědomí (mo-

rálních kasusů)? Příklady toho jsou ve všech pamětech.

Marně se říká: Povinnost jest jasna, a škoda tolikerých řečí, na nás jest sledovati to, co nám káže naše svědomí; jest ještě třeba, aby naše svědomí bylo utvářeno, a naši první povinností jest je osvětliti. A právě k tomu jest kasuistika.

*

Kasuista z lat., pěstitel kasuistiky. V náboženské historii jméno to bylo dáno theologům, kteří si zvolili předmětem svých studií *případy (casus) svědomí*, za tím účelem, aby se rozhodlo, zda ten neb onen skutek (čin) jest dobrý nebo zlý. Možno tedy mluvit o kasuistech přísných nebo umírněných, učených nebo jednostranných. Byli to často opravdoví učenci, chemikové mravů. Proto není příliš duchaplnou myšlenka J.-J. Rousseau-a: Nejlepším ze všech kasuistů jest svědomí.

Typem kasuisty, individualisovaného na přílišnou objektivisaci ideí, jest kasuár, pták z rodu běžců, u něhož peří je srsti podobno, nebo paprsky per velmi odstávají a jsou jen u kořene obrveny. Bolestné létání. V křídle má 5 dlouhých tuhých štětinovitých brků bez praporu. Jest omezen jen na to, co nevlaje. Obývá v hustých lesích (na tom je důraz), a žije plaše, živě se plody, ale i raky a plži. Vejce jsou zelená a zrnitá, mláďata tmavě pruhovaná na žlutohnědé půdě. V zajetí se rozmnožují běžajíc ustavičně divným poklusem do kola. K hlídačům jsou zlomyslní a nesnášejí se s příbuznými. Temný hlas jejich skládá se z tichých hr-

delních zvuků rychle za sebou vyražených. V rozčilení funí jako kočka.

Kasuističnost nazývá se v zákonnících takový způsob stilisace článků (paragrafů), kterým se upravují jisté konkrétní případy (*casus*), místo aby byly stanoveny všeobecné zásady, pod které by se daly subsumovati pokud možno všechny určité případy. Poněvadž není možno uvést v zákoně všechny jednotlivé případy, bývají zákony, které jsou upraveny kasuisticky přes to, že objem jejich bývá veliký, dosti neúplné, a kasuističnost jest tudíž vadou, které se každý zákonodárce má vyhýbati.

POZNÁMKA K BLONDELOVI A BRUNSCHWICGOVI:

Kasuistika není odvětvím vědy jako jím není politika. Obě jsou ponejvíce praktickou výkonností, zakládající se sice na jistých poznáních, ale řídících se podle úmyslů a tužeb. Až do konce šestnáctého století nebyla odlučována od dogmatiky v *Theologia speculativa* nebo *scholastica*. Po Pascalových *Provinciales* se však poznalo, že v tomto pojetí „vědy“ snadno se může zvrhnouti v hrubé zákonnictví bez otevřených průduchů, jimiž přistupuje na pomoc milost okamžitého osvícení i v nejzamotanějších případech, a zase svou shovívavostí k vinám, jež snadno takto do krajností hnaná „věda“ oddisputuje, jakož i rozsáhlou možností zámlk a výhrad v duchu, jež si každý v sebeobraně vymíňuje, stojí proti té přímosti, k níž jsme často nabádáni v žalmech: *Noha má stála v přímosti, Ved' mne po stezce přímé, Ducha přímosti obnov ve mně*, atd. Podrží-li se však pojem ten ve výměru Blondelově, a přijme-li se morální oblast za místo, kde se snoubí Vystupující s Milostí sestupující a s Darem (ve smyslu sv. Bonaventury), pak takováto „subjektivní kasuistika“ řídí, urovnává a přizpůsobuje povinnosti, rady, morální požadavky *na stupeň světla a síly každé duše* (jak krásně řečeno!), aby ji vychovávala a navykala *per gradus debitos* řešiti případy svědomí způsobem čím dál tím vytríbenějším.

HENRIETTE WALTZ: Pohřeb v Dauphiné.

Za živa nás hodně trápil; ale nyní
bychom rádi věděli, kde dlí jeho duše,
která nás přece jen milovala.

Jeho pes, jenž ví jen o těle, se nehne,
a leží od včerejška pod rakví.
Společně se jim dostává svěcené vody.

Táto starý! aby ti poctu vzdali,
sousedé se oblekli do černých kabátů;
nechali sena a nesvázejí.

Navštěvují tě a chodí kuchyní
podle džberu vydrhnutého a plotny začernalé,
podle prázdného krbu.

Stařenu, jež za okénkem pokašlává,
za ženu jsi pojal, je tomu padesát sedm let.
Snad ji ještě blaží, že jest živa.

Všecko tvoje potomstvo se sešlo v černých šatech,
od učitele až do pastýře;
je to přece jenom cosi jako slavnost;

žaludů svých nepočítá dub, ni slepice
svých kuřátek; ale muž někdy
sečítá své syny kolem rakve.

✱

Hej, táto starý, dost už
jsi se nakosil obilí, naporážel stromů;
dobře jsi věděl, že vše vezme konec.
Dopusť, ať dům tvůj se s tebou rozžehná

Rup, už jsi vytržen z kořene,
ne placenými funebráky v uniformě;
čtyřmi urostlými chlapci.
Jiní zas odnesou je.

Na horách obvykle starci mrou v zimě
třeba prokopati sníh;

ale ty odcházíš mezi kvítím léta,
jako v procesí.

Lidé z měst, již přechováváni jsou v hotelích,
dí: „Jak jsou ti sedláci sprostí!
Cože? ani černého sukna, ani dokonce
stříbrných slz!

Škobrtá se na té káře
beze kříže, jako pytel žita!“
Neznají našich zvyků, nevědí,
že Kříž na tě čeká, za humny Kříž.

Čtyři židle, čtyři bílé plachetky, čtyři pochodně,
obraz příbytku a domu pozemského:
tady tě svěříme knězi,
aby on tě zase Bohu svěřil.

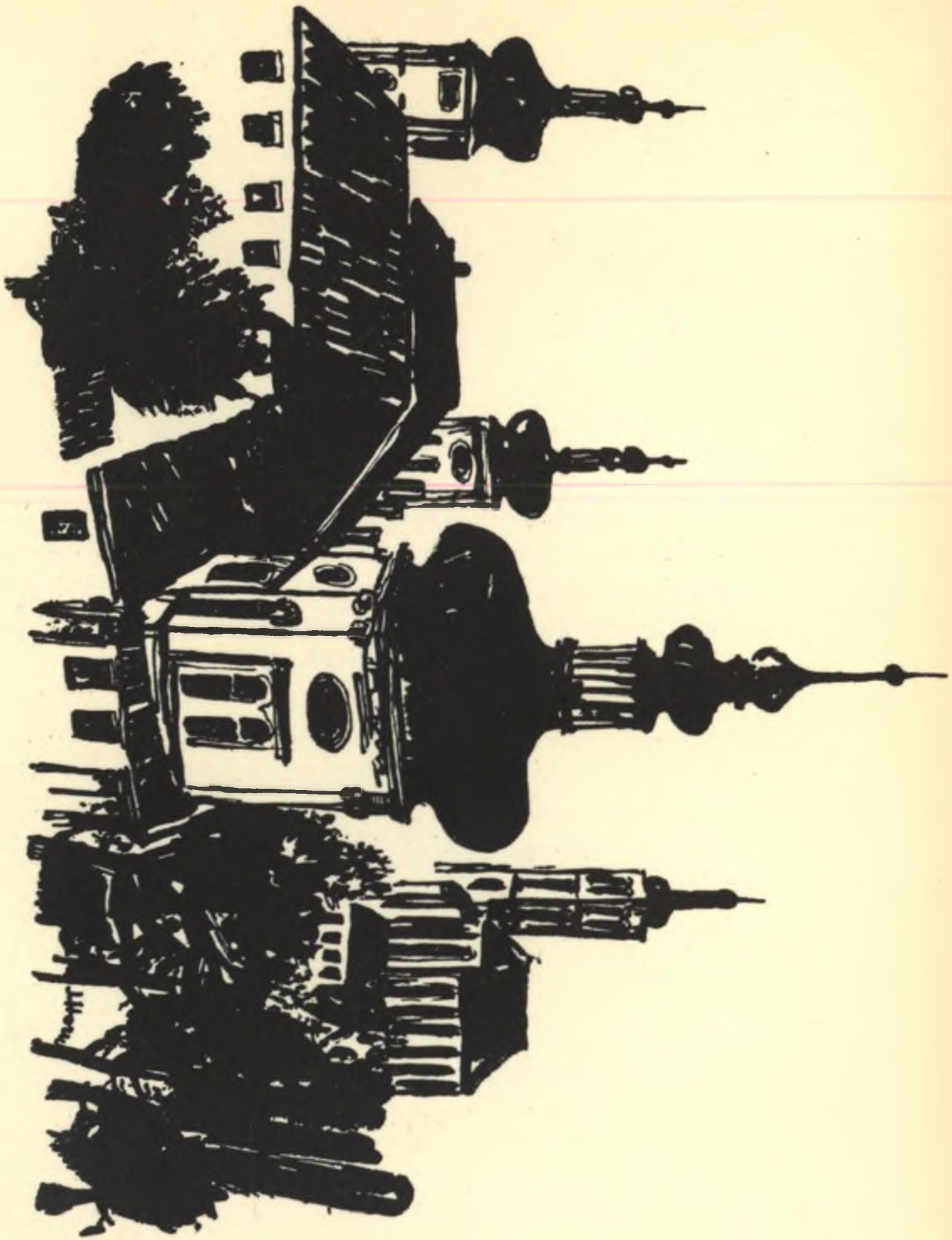
Odpočinutí mu dopřej, Pane; světlo,
které nehasne, mu svíť;
nechť z tohoto těla zmařeného pomalu vzklíčí
duše nová.

Obilí se u nás dočkáme až v září;
někdy se nám na žně nachumelí.
Možná, že jsme lépe nežli jiní
připraveni na věčnost.

Curtillard 1930.

Přeložil B. Reynek.

DVA DOBRODRUZI

KRÁL MADAGASKARU

Pohřben leží na pahorku plném divných plodů, jedovatých atlasových květin a řeřavých nočních zvířat. V kamenité suti tlí lebka, před níž trnou staří Madagaskarci. Věří, že náleží synu dcery Raminiovy. Ramini byl poslední bůh a král tohoto lidu, který má těžkomyslné oči a divé tance.

Kráčí se zátokou Antongilskou po břehu vzhůru; dvě bronzové palmy stojí na pahorku a jsou viditelné všem lodím. Moře leží před nimi jako staré stříbro. Noci zneklidnila jakási plačtivá opice. Voní tu skořicí...

On byl veliký jezdec, těžkomyslný a hněvivý zároveň, se zažloutlým knírem, jehož konce byly hrotité jako z kovu. Starý Francouz Jean de Boussier to zažil, když on z vlhkého a jako noc černého pralesa vpadl do skladiště antongilského. Přesplhal s náčelníky dřevěné ploty, střílel z pěti pistolí do Francouzů a hnal je na útěk až dolů k pří-

boji. Za soumraku dal péci divoká zvířata, opice a okrouhlé svině, ptáky se schlíplými bříšky a obrovité plavé pavouky, kteří chutnali jako koření. Popíjeli žiravou kořalku Francouzů a pískali k tomu z pěti set píšťal.

Dřevo, osidla, hlínu, kamení, trnité pruty dal nasypati a navrážeti kolem skladiště. Z dvou úzkých otvorů v kamení jiskřily hlavně děl. Viděl přicházení francouzské výpravy. Přijížděly na mnohých lodích, plachty byly rozpjaty a vesla tepala hrozivě ve vodu.

Vyrazili od ostrova Ile de France: měli na hlavách bílé klobouky, bedny se střelivem měli státi při stožárech, mnoho ručnic protínalo vzduch, veliké hnědé provazy visely s chaluhatých lodních stěn. Plachty hnaly v ostrém větru k pobřeží.

On měl dvě děla ve své tvrzi, mnoho set kopí, šípy z rybích ostic, okrouhlé oblázky, třicet hlavní ručnic, dlouhé otrávené dýky, sprosté oštěpy a chřestící pistole.

Francouzi měli jednoho důstojníka, který nosil na klobouku rudé péro. Prvého dne stříleli z dálky. Tiše padaly kulky do bahna příkopů. Nazí domorodci s vyboulenými puškami a tuhými lýkovými praky utekli mu před očima, když první výstřely počaly rachotit z trnitého křoví. Jenom on sám byl zůstal, s podivně plavozeleným mlokem, který jakousi děrou v zemi vyklouzával a vklouzával... Skrze otvory táhl hnusný zápach prachu. Odpoledne stáli obléhatelé na pět metrů od kolů, které vězely v bahnitě vodě a byly propleteny větvemi.

On střílel s železným klidem. Střílel střídavě ze svých

dvou děl, která byl obdržel z kteréhosi velkého obchodního domu v Baltimore. Prsty jeho pravé ruky byly spáleny. Z jednoho děla odlétl veliký kus ústí. Již jím přesně netrefoval.

Hned po jakémsi opičím křiku jedna koule z pušky s pleskotem udeřila mu pod srdce. Jeho hrud' byla rozepjata; krev tryskem jako palec silným hrnula se na zem.

Lehce se zvrátil naznak. Jeho ústa brumlala několik strašlivých slov, byla to slova hněvivá a nebylo v nich ani stopy bázně. Obléhatelé stoupali krvácejíce, rozedřeni, nedůvěřiví a s trpkými obličejí přes ohradu. Ale zůstávalo mrtvé ticho.

To byl konec uherského hraběte Mořice Benyovského. Jeho dobrodružství počala již v patnácti letech.

GOMMI QUETO

Jsem Gommi Queto. Kdybych žil ještě dnes, byl bych stodvě léta stár. V Rossignanu v Itálii jsem pohřben mezi květinami, olivovníky a bílými věnci. Snad stojí psáno na mém náhrobku něco heroického, z básněného od d'Annunzia, slova pouhého lemování a železného zvuku: Zde jest pochován Gommi Queto, černošský důstojník italského vojska, lev ze stepí sudanských, sedmkrát zraněný, zmračený a od granátů rozedraný, hodný počten býti s mudrci, neboť se jim rovnal udatností, pohrdáním smrtí a římskou hrdinou myslí!

Slyším horečnou hudbu černých fašistů. Slyším jejich neodolatelný chod. Slyším jejich bubnování, které nesou po té zemi, jež přikrývá mé kulemi roztrhané hnáty.

Měl jsem v oku mnoho lesku sloni, noc a mnoho smutku. Přišel jsem z afrického slunce, abych sloužil bílému králi Italů. Byl jsem vysokých nohou jako gazela. Míval jsem vidění ze svého dětství: černoši tančili ve válečné výzbroji, dromedáři přicházeli v jitřních červáncích, rudí plameňáci stáli u Nilu, můj černošský otec seděl v jakési kovárně a odléval bronzové hlavy bohů.

Měl jsem buben tlumeného zvuku z telecí kůže, na nějž jsem hrál: gong a bong a bong a gong. Hrozná byla mi noc sedmého západu měsíčního: tu přišli plíživí ďáblové na velkolepých velbloudech, ohnivě blesky vycházely z tyčí, které před sebe napřahovali. Byli to egyptští jezdci. Plakal jsem tiše: neboť můj buben shořel s třaskavým zvukem. Můj veliký otec Sidar klesl tajemně na kolena, když nasazoval k vymrštění své otrávené kopí.

Byli jsme odváděni v provazích; má matka byla přítom, má sestra Gi a můj silný bratr Gorion. V jasné noci ležel Chartum. Jezdci do něho vjížděli pod rudým srpkem měsíčním jako vítr. Byli jsme pokořeni, bití a zase vystrčeni ve výheň pouště. Při modrém Nilu sídlil kmen Džulab, který Egypťanům platil dávky. Tam mne zanechali u jednoho starého náčelníka; musil jsem roztírat proso, nosit jeho lovecké kopí a držet deštník z naolejovaných palmových listů nad jeho plavou lebkou.

V jakémsi člunu vezli mne jednoho dne po svatém

proudu dolů. Volavky stály v rákosí. Vesla skřípěla. Žluté bylo Kairo. V zahradách vysoko stoupaly studny. Neznámé plody žehly v listoví.

Byl jsem koupen od jednoho bílého muže, který navštívil trh na otroky. Slul Dottore Luigi Castagnone a byl osobním lékařem místokrále egyptského. Byl jsem smutten. On mne však naučil řeči své země, nebil mne, dával mi dobré jídlo a říkal, že já, Gommi Queto, nadále se jmenuji Michele.

Čítal jsem knihy. Stal jsem se zbožný. Psával jsem čísla řádku po řádce a vypočítával jsem sloupce. Chodil jsem ke hře v míče. Směl jsem lovit ptáky v bahenních krajích. Na lodi, která slula Isabella a měla mezi sfožáry sta provazů jako rámě tlustých a na nich uprostřed mnoho plachet, pluli jsme jednoho dne přes moře, které bouřilo a bylo vysoko zpěněno. Jednoho jitra přirazili jsme k pobřeží. Byla to země mých bílých rodičů a nazývala se Itálie.

Projeli jsme na koních mnohými podivnými městy a přišli jsme do krajiny piemontské, kde mezi cypřiši a pokorně pode kři oleandrovými a olivovníky stál obílený a plochý dům. Zde jsem bydlil a hleděl do zahrady, v níž si pohrával vodotrysk. Větry přicházely sem dolů s hor. Bývala odpoledne, kdy mi bylo zima. Viděl jsem po prvé snih.

Ve dvaceti čtyřech letech podle jejich času přišel jsem do oddílu vojska, které nosilo černá vlající péra kohoutí na kloboucích a pušky s bodáky v rukou. Byl jsem po-

křtěn a nechal jsem se nazývati Amatore, neboť jsem byl milující i milovaný zároveň.

Ze severu přišla dolů válka. Pochodovali jsme holými nočními krajinami. Potom kamením a sněhem na horách. Ve vzduchu rachotil hrom. Bylo ohnivo na obzoru. Dýmalo . . . Páchlo požárem a zdechlinami. Sestupovali jsme po pěšinách za zády Rakušanů. Viděl jsem mnoho mrtvých. Lekal jsem mnohé, neboť jsem byl černý, strašlivý a ďábelský. Sotva se odvažuji na to mysliti: jeden byl mezi nimi, veliký a plavý jako sloup. Kdyby byl býval přišel do země nilské, byl bych jej považoval za nějakého slunečného boha. Takto jsem jej zabil ranou ze své pistole.

Zdálo se mi podivné a nepochopitelné, že mne udělali setníkem proto, že v mysliveckém praporu Lamamora vnikl jsem do vyhlídek a opevnění rakušanských, zajal jsem generála, ukořistil černého orla na žlutém plátně a vyhodil do vzduchu most, přes který jela právě děla. Tato statečnost, tato zběsilost a tato velikost, a smělost v jejich smyslu, vyhladila jejich pohrdání, které lpí na černé pleti.

Byl jsem odnesen domů; jeden můj hnát tlel v kterémsi benátském kukuřičném poli. Má levá paž visela dolů jako punčocha.

Že mne Signora Eleonora Novanta pokorně milovala a za muže si mne vzala, zůstalo mi nevysvětlitelné, podezřelé i dobrotivé zároveň. Bylo to to nejkrásnější a nejmilostivější z mého života. Sedal jsem s ní za mnohých večerů pod granátovou jabloní a patřil jsem na plam piemontských hvězd. Byly menší než hvězdy v obrovité noci

sudanské. Choval jsem si drozdy v klecích, cvrkavé čížky a modrooké krahujce. Hrával jsem v domino a šachy. Měl jsem děti s kovově jasnou pleť.

Když padal s oblak dešť a sníh nad horskou zemí, míval jsem úzkost. Představoval jsem si, jako by ke mně měla přijít má bílá paní a říci mi: „Jdi, černocho Gommi ze Sudanu!“

Byl bych nevěděl kam se belhatí na svých berlových hnátech. Cesty byly kamenité a vítr deštivého období byl jako studený bič. A měl jsem ve vzpomínce, že moře jest daleko, strašlivě daleko.

ANTON SCHNACK.

Z němč. Samuel Verner.

VEZELAY

OBRÁZEK

Na vyprahlém pahrbku ves zlatem září,
cypřišů se odtud rojí
květena. Modlitbu tvoji,
žebračko s tak černou tváří,

k dítku něžné památce si přikládám
cudného jak Posel Páně,
tisklo oranži do dlaně,
usmívalo se vstříc tmám.

STARÁ ZAHRADA

Tato zahrada je pustá
kde se hrušně v trávě topí,
s bodláčím a ovsem srůstá,
větve má jak těžké snopy.

Na třešně si ptáci letí.
Toto klášter ibišků je;
zavřen do chvějivé spleti
plamen cypřišů tu duje.

Lípa stínem altán halí,
střecha prejzová mu prýská.
Datli okno proklovali.
Cukru podstata, jež tryská,

roněna jak slzy zlaté,
jádro medu, z švestek šera,
již nad plody lepší máte,
svítí v modři podvečera.

Slavík pánem je v tom sadě.
Malvy; ještěrky ji brázdí.
Kolo much jest jako hádě.
Mechy sveřepé jsou na zdi.

VENKOVSKÉ RÁNO

Zorou louky ovlhly, kde kukaček plá nach,
víška probouzí se znova
v jitřním větříku, jenž včely v loktech chová,
sletlé na lipách.

Všem dědinám pláně do šira
zvoní na jitřní v pět hodin; neděle;
selka, jež má boky spanilé,
bílou košili si vybírá
ze skříně, kde suchých sporýšů trs leží.
Zvolna den se rodí; do okna se vlíná
ponenáhlu tajemný kraj svěží.
Kohoutí zpěv mísí se v hlas čeledína,
který s voly k jasu napajedla chvátá,
a jest lehká luna jako prázdná maska,
v šedě modrém jitřním nebi vzňatá.
Tenké punčochy si s péčí selská kráska
souká na lýtka, jež jsou jak zrní zlatá.

PODZIM

Večer jest. Koz pastvec v ulice hrá zdech,
prostřed svého stáda hvízdá dlouhou písni,
jakby zkouzlit chtěl je; nápěv na mých rtech
zádumčivě bzučí. Vzpomínka mne tísní

na čas bez naděje, kdy jsem slýchával
pastevce koz, kterak šíří tytéž věty
po městě, jež v jeseni tuch plní žal,
v přisvitu, kdy plynových lamp hynou květy.

Pastvec mlčí už, leč skřípou smutky let,
jak na pustém zámku korouhvička kvílí;
jiné pak jsou něžnější než sovi let.
Myslím na říjen a venkov posmušilý,

platany, jež v modrém nebi hořely
mroucím, na lupenů pod lampami hnutí
po prázdninách už, kdy v parku pocely
ohně prvého se vpijí hořkou chutí.

Loubí jako z kovu, stesky jesenní,
vody tiché, jež list rozčeří, jak skane,
dosti pod nebes tmou flétny zaznění,
byste vystaly zas, kroužky z dýmu stkané!

PRAH

Jarní zeleni, jež v azur dmycháš něhu,
geranie, jimiž záhonek se čeří,
rodné hlíny skvosty z ohně nebo sněhu,
ty, už něžně vychválený růží keři,

omámivou rozkoší jste mému zraku,
a též divě rozpálený marhaník;
strom to žádosti je ve vavřínů mraku.
Leč div jaké vůně z akátu sem vnik!

Zajatého do větvoví smutné thuje
objevit jej třeba, a již prosychá tu;
parfum zrází jej, tíž hroznů korunuje,
je jak jinoch Bacchus ve věncích muškátu.

JEAN LEBRAU

Z franc. Boh. Reynek.

T. E. LAWRENCE

BOUŘE NAD ASIÍ

VZPOURA NA POUŠTI • ORBIS

Z DEVÁTÉ KAPITOLY: HODY U KMENŮ:

Druhý den ráno jsme vykonali rychlý pětihodinový pochod (naši velbloudi byli po včerejším odpočinku plni života) ke kotlině s oasou, kde rostly zakrslé palmy a tu a tam skupiny tamaryšků a byla tam hojnost vody asi sedm stop pod zemí, sladší než voda z Arfadže. Ale zkušenost nás poučila, že je to také „sirhánská voda“, jejíž první doušek je snesitelný, ale mýdlo v ní nepěnilo; a když byla zavřena dva dny v nádobě, dostala zatlouchlou příchut a páchla a zkazila chut kávy, čaje i chleba.

Už jsme, věru, začínali mít dost uádí Sirhánu, ač Nesíb a Zeki stále ještě osnovali plány, jak její osázejí a zúrodní pro arabskou vládu, jen co ji vybudují. Tak vznosná obrazotvornost byla typická pro Syřany, kteří snadno přesvědčovali sami

sebe o možnostech a právě tak rychle se ohlíželi po někom, na koho by svalili vlastní odpovědnost. „Zeki,“ řekl jsem jednoho dne, „tvůj velbloud je celý prašivý.“ „Běda, přeběda,“ přitakal zarmouceně, „večer za soumraku mu rychle pomážeme srst mastí.“

Na příštím pochodu jsem se mu zase zmínil o prašivině. „Ó,“ řekl Zeki, „vnukla mi dokonalou myšlenku, představ si zřízení státního zvěrolékařského ústavu pro Syrii v Damašku, až ho dobudeme. Budeme mít kádr zručných chirurgů a školu kandidátů a studentů, ústřední nemocnici, nebo lépe ústřední nemocnice pro velbloudy, pro koně, osly, skot, ba i (proč ne?) pro ovce a kozy. Budou mít vědecká a bakteriologická oddělení, která budou objevovat universální léky na zvířecí nemoci. A což knihovnu s cizojazyčnými knihami? . . . a okresní nemocnice, které by zásobovaly ústřední a obvodní inspektory . . .“ S Nesíbovou horlivou pomocí rozřezal Syrii na čtyři hlavní inspektoráty a řadu podinspektorátů.

Druhý den zas byla zmínka o prašivině. Vyspali se na to a jejich plán se zaokrouhloval. „A přece, můj milý, není to dokonalé; a naše přirozenost se

FEJSÁL, KRÁL IRÁKU

T. E. LAWRENCE

nezastaví před nedokonalostí. Rmoutí nás, že se chápete jen toho, co se vám právě hodí. To je chyba Angličanů.“ Vpadl jsem do jejich tónu. „Ó Nesíbe,“ řekl jsem, „a ó Zeki, neznamená každá dokonalost, třeba i nejnepatrnější věci, konec tohoto světa? Jsme pro ni zralí? Když mám zlost, prosím Boha, aby mrštil naší zeměkouli do žhavého slunce a zabránil tak utrpení dosud nezrozených: ale když jsem spokojen, chtěl bych věčně ležet ve stínu, až bych se sám stal stínem.“ Rozpačitě obrátili řeč na hřebčince, a šestého dne velbloudice pošla. Docela správně, jak Zeki poznamenal, „protože jste ji nenamazali“. Auda, Násir a my ostatní jsme udrželi své velbloudy na živu jen ustavičnou péčí. Mohli jsme jen zdržovati průběh prašiviny, až dorazíme do tábořiště nějakého dobře zásobeného kmene a opatříme si léky, kterými teprve budeme moci nemoc dokonale zdolat.

Nějaký jezdec jel se skloněnou ručnicí proti nám. Chvilí zavládlo napětí; ale pak ho Houejtáti vítali. Byl to jeden z jejich pastýřů a pozdravovali se s ním tlumeně, jak se patřilo v poušti, kde byl hluk pokládán v nejlepším případě za nevychovanost a v nejhorším za městský nemrav.

Nejsou, pravda, všechny stránky tak psychologicky bohaté jako tato. Ale všechny jsou poutavé krajinnými detaily Arabie, a pak vlastním dějem, všemi těmi přerozmanitými etapami osvobozovacího boje a odboje proti Turkům za světové války. Autor, sám hrdina děje, svým prostým vyprávěcím způsobem umí vyvolati každou osobnost, každý příběh v takové životnosti, že se pozastavujete s úžasem, jak mohl všechny ty malebné podrobnosti, jimiž vyprávění oplývá, tak věrně viděti a si zapamatovati, když sám byl strůjcem této epopeje Arabů a stále žil v jícnu smrti. A přece nikde nemůžete ho přistihnouti, že by šilhal po potlesku. Jest to spíše duch zasmušilého fatalismu, je muž se země ohnusila (slovo sv. Františka Serafinského), a kultura evropská vůbec přejedla, duch vznícený žádostí vyššího pokoje, jenž sní stále o „odpočinutí věčném“. S veřejností a s čtenářem vůbec nekoketuje, jest nanejvýš upřímný, honosí se, řekli bychom, na muže neobyčejnou dávkou jakési nedotknutelné panenskosti a cti duše, rdící se pod závoji, kdykoliv na ní spočine drzé, omakávající oko světa vnějšího, jako dívka dob patriarchálních. Odtud ta čistota jeho vidění.

Sv. ADAM a EVA, první lidé rajští.

Kdo z našich prarodičů byl více vinen? Zdá se, že v tom Otcové nejsou za jedno. Tomáš ze Štítného usuzuje podle velikosti trestu, že Adam méně, Eva pak více zhřešila. Pravi doslova: „Žena vidouc, že jest hlédati dřevo krásné a pochoťné ovoce jeho, a dobré se jí zdálo, aby i s mužem jako Bůh byli, vědouce zlé i dobré, vzala ovoce i jedla a dala muži a muž také jedl a spolu Boží přestoupili příkázání a v hněv Boží upadli.“

Ale ježto dí sv. Pavel: — *Adam není sveden, ale Eva jest svedena*, — tak jest tomu rozuměti, že ďábel sám nesvedl Adama, ale žena jej svedla jest a také Adam nevezal toho v srdce, by jako Bůh byl, ale pro milost, ježto ji měl k ženě, nechtě ji smutiti (zarmoutiti), jedl s ní, když podala jemu. Ale ženě chtělo se býti jako Bůh a tak, že v tom méně Adam zhřešil a více Eva; vzal Adam prokleti jedno, když řečeno jemu: *V potu své tváři budeš svůj chléb jísti, zes poslouchal své ženy*. Ale že jest žena více vinna, chtěvši jako Bůh býti, porobena jest muži, když vzala prokleti proti té hrdosti, že ji řečeno Bohem: *Budeš pod mocí mužovou*. A že se kochala v libosti dřeva rozkošného, druhé jest ji prokleti dáno, když Bůh k ní řekl: *Rozmnožímť práci tvou a v bolesti budeš plod svůj roditi*. Ale i muž i žena, když jsou záповěď Boží přestoupili, v smrt jsou upadli.“

Jinak smýšlí sv. Ambrož: Obyčejně namítáme, pravi tento učitel církevní, proti pohlaví ženskému, že první žena Eva byla příčinou bludu a neštěstí, a nepomyslime na to, že se dá vším právem tato obžaloba obrátiti proti mužům. Eva ovšem chybila, ale má jakousi omluvu ve svém hříchu, nikoli však muž. Žena byla svedena od nejchytřejšího hada, muž od ženy; ona od vyššího tvora, muž od nižšího. Muže oklamala žena, ženu zlý anděl, ale přece anděl. Nemohl-li muž odolati nižšímu tvorů, jak mohla žena odolati vyššímu? Tvá vina, pravi Ambrož muži, dává jí odpuštění. Byv kárán Bohem, že jedl se stromu, vymlouvá se Adam na ženu. Eva řekla přímo, že ji svedl had, uznala hned svou chybu. Náprava chyby začíná doznáním. Žena nespáděla vinu na muže, který ji obžaloval, nýbrž chtěla jej výpovědi svou ještě omluviti. —

Podivná argumentace tohoto advokáta panen! Kdyby nestálo v učebnicích dějepisu, že kult ženy zrodil se v křížových válkách, snadno by se mohl svatý Ambrož pokládati za původce středověkého „rytířství“. Slyšte k tomu ještě tento zajímavý odstavec z téhož doktora:

Muž může namítati, že krása ženy bývá pro něho pokušením. Než Abrahamovi nebyla krása manželky v Egyptě na škodu, naopak velmi mu prospěla (Gen. 12, 16—20). Proč však ty žádáš u ženy více krásnou tvář než krásu mravů? Nechť se ti líbí žena více pro

ctnostný život než tělesnou krásu. Tu ať si zvolí muž, která ve ctnostech následuje Sáru. Není vadou ženy býti takovou, jakou se narodila; ale chybou mužovou je, hledati u ženy, čím bývá pokoušen. Nemůžeme odsuzovati dílo božského umělce. Kdo se však těší z krásy těla, toho ať více zaujme krása, již se člověk podobá obrazu Božímu. Ať je proto muž o-
patrnější, by nebyla žena pro něho pokušením, a jedná podle rady Páně: „Bděte a modlete se . . .“ Ať následuje vzácného příkladu, který právě daly četné ženy krásným pochopením slov Kristových o sebezapírání. Následoval-li proto ženu (Evu) v jejím poklesku, ať ji následuje také v jejím polepšení! Oba jste jedli ze zakázaného stromu, oba hledejte tedy prostředky proti chybám! *De institutione virginis* cap. 3. a 4.

Z tohoto druhého odstavce vidíme, kam zahýbá myšlenka prvního odstavce, jenž se zdá v úplném odporu s myšlenkou Štítného, který tyto něžnosti má rozeseť po jiných místech. Otcové církevní bývali směli ve svých rčenicích. My tu budeme hledati, kdo byl více vinen, a přijde svatý Augustin, roznicený slavností Veliké Noci, a bude zpívati o „šťastné vině“. *O felix culpa*. Tedy není dobře zarážeti se nad zdánlivými protirečnostmi Moudrých. Lépe ponechati takovýto casus libě nerozřešený.

Stejná práva?

Křesťanství obnovilo opět krásu rodinného života, jednotu a nerozlučitelnost manželství, otevřeně *prohlásilo stejná práva* a stejné povinnosti mravní muže i ženy. - Tak čteme v brožurce dr. Oldřicha Karlika *Význam panenství v mravním životě podle sv. Ambrože* (Olomouc 1931). - Takto vyjádřené věty mnohé lidi teď matou, a ženy, jak jsem od několika slyšel, si osobují právě na této frási, kterou prý již četly i v jiných kněžských spisech, stejná práva s muži *i v rodině*. Oproti tomu praví *Římský katechismus* B, VIII, 17: „Jest tedy patrno, že muže s Kristem, ženu s církví Apoštol porovnává; muž, praví EFES 6, 23, jest hlava ženy, jako jest Kristus hlava církve, a za tou příčinou má muž milovati ženu, a naopak žena má milovati a *poddána býti* muži, ... jako Církev poddána jest Kristu.“ A dále v otázce 26.: „Vykládají někteří svatí Otcové, že ne z nohou, ale z boku muže žena učiněna jest; jakož také z hlavy jeho není utvořena, aby věděla, že *není paní muže, ale spíše že jest muži podrobena*.“ V otázce pak 27. jest to dotvrzeno ústy Apoštolovými: „*Ženy buďte poddány mužům svým... v neporušitelnosti pokojného a krotkého ducha*“ ... ve všech pak věcech, jež nejsou na odpor zbožnosti křesťanské, *povinny jsou býti po vůli muže svého a jeho poslouchati s největší ducha ochotností*.“ - Patrno, že věta dr. Karlika měří práva příliš zhruba, po světsku, kde theologie má přece jemnější vážky. Ve Východní církvi tato poddanost i při carské svatbě obřadem byla stvrzována: „Když Larion Lopuchin požehnal, odepial od pasu bičik a udeřil dceru třikrát po zádech - bolestně: - Ty, dcero má, znala jsi otčův bičik, odevzdávám tě muži a teď již *za neposlušnost* ne já, ale muž tě bude bítí tímto bičikem ... - A pokloniv se otec nevěstin carovi Petrovi (ženichovi), odevzdal mu bičik.“ A. N. TOLSTOJ, *Petr Veliký*, vyd. Minařík v Praze.

Svátost stavu manželského chce uvéstí muže a ženu do *svobody Řádu*. K tomu pracovali jindy kazatelé, aby k této svobodě ženu povznesli, totiž

k poddanosti muži, jak žádá svátostný Řád. Slyšte Bohumíra J. Bilovského¹, když v kázání „Vino ze svatby v Káni“ by rád odvrátil ženy od nesvobody, jak líčí *práva* mužů, kteří málo *mohou* v lásce, k níž je křesťansky s aplikací všech dobrých textů Písma napomíná: „Té mi nehrej, není skočná. Spravili by jsme to muži, kdyby jsme s našimi ženami tak líbezně hráli, žilou je musí štemovati, holí natahovati, baňkami hladiti. Jestliže ji nepřijdeš až do deváté kůže, nic nedbá, a proto dobře říkáme, žena nebitá jako zelí nemastné: nebo když žena nevidí v koutě některým hole, s kterou ji muž jako štofiš často mlátí ...“ Tak tomu bývá, když se dva nezmohou na ten stupeň svobody Řádu, v němž rozhodovati možno vždy jen *jednomu*. Neboť muž bývá silnější a nepodajná slabší žena to odnese. Proto Tomáš ze Štitného, o jehož beatifikaci se nikdo nepřičiňuje, jak by přece plně zasluhoval, celou důležitou kapitolu napsal „O pokorné hospodyni“, začínající takto: „Jistě každému muži, lečť by pravá potvora byl, líbila by se žena sličně pokorná, ne šeredně ... Pokorná a múdrá hospodyni z pravé milosti poslušna bude muže svého, poslouchajíc svatého Pavla, jenž praví: „Ženy, poddány buďte svým mužům“. A jenž opět die: „Nechci, by žena panovala nad svým mužem.“ A tak všecka čeleď od nie dobrý příklad vezme, vidúc, ana má v počesť svého hospodáře ... Protož šlechetná a múdrá hospodyni, ač ji co potká nesnadného od muže ..., vždy se proto utěší v Boze, v něm položéc naději všichnu: neb on sám vie, proč co činí, aneb proč na koho co přepúštie.“

Tím se jindy předcházelo *balladám z Readingu*.

K tomu dodatek od doktora Medového, svatého Františka Salezského, z knížky *O pravé zbožnosti*, 1, 1.: „Manželka, která by i divy tvořila, *neposlouchala by však svého muže* a nedala si na tom záležiti, aby dítky své dobře vychovala, „byla by horší než nevěřící“, dí sv. Pavel.

---

¹) Jeho kázání vyjdou brzy v Dobrém Dile ve Staré Říši, redakci prof. dr. Josefa Vašice.

V 5. roč. Na Hlubinu článek *Zdrávas Královno*. Staví v něm oproti sobě dvě pozdravení: Archanděla Gabriele z evangelia a modlitbu sv. Bernarda *Salve regina*. Mudruje takto: „Pozdravení andělské *Zdrávas Maria* jest vyhrazeno této modlitbě; jsou to slova, kterými Pannu Marii *mohl* ve jménu Božím pozdraviti *jen* anděl Gabriel, poněvadž každé z těch dvou slov má význam božský. Ve slově *zdrávas* byla obsažena moc přenesmírné Boží milosti a Božího úmyslu; a jméno *Maria*, vysloveno od anděla z rozkazu Božího v nejrozhodnější chvíli veškerého času, znělo s plnou ctí a slávou nejvyššího posvěcení. Tato dvě slova můžeme opakovati *jen* jako věčnou ozvěnu této vzpomínky a musíme si býti vědomi, že tak *mohl* Pannu Marii pozdraviti *jen* anděl Zvěstování. *Také by si nikdo netroufal užiti těchto slov, aby jimi pozdravoval Pannu Marii sám za sebe*. Jako lidé musíme tedy užívatí... *Zdrávas Královno*.“

Předně archanděl Gabriel pozdravil podle evangelia nikoliv *Zdrávas Maria*, nýbrž *Zdrávas*, milosti plná! a tím důležitosti, jež tu p. Durych vytyčil, jsou zcela libovolné, nijak nezapadající do všeobecné Exegese, a celé to frázovité rozjímání, právě na tomto rozdílu založené, sesouvá se v nepatrnou sentimentální hromádku. Naopak, jak vykládá ctihodný Ventura, archanděl do toho, že nejmenuje zprvu Pannu jménem, nýbrž jejím hodnostným titulem: *milosti plná*, vkládá důležitost a vznešenost svého výsostného poslání, a teprve když uvedl do rozpaků její pokoru, přistupuje k důvěrnějšímu tónu a praví: *Neboj se, Maria*.

„Jest Královnou, píše dále, a nazýváme ji tak nejlépe a nejraději, poněvadž tak nazýváme bytost, kterou milujeme. Z lásky ji nazýváme Královnou,

atd." Zde jest důležitý odstín pro demokraty. My v češtině královnou nazýváme tu, která vládne, je to titul hierarchický, nejvyšší vzhledem k moci, kterou má od krále, tedy především titul uctivosti a bázně. Ovšem, jak známo, užívají tohoto titulu též obchodní příručí, když mluví v žáru lásky k svým Sedmikráskám, ale to přece nesmíme zatahovati do theologie. Článek tento se všemi svými superlativy a něžnostmi jest naprosto falešný svým nebásnickým hyperbolismem, jak bývá u puritánů.

Kdo hledá po této stránce dobré dílo, sáhne po jiném výkladu modlitby „Zdrávas Královno“. Jest v **Chválách Marianských** od sv. ALFONSA MARIE Z LIGUORI, v překladu Vojtěcha Šrámka. (Druhé vydání 1901 v Cyrillo-Methodějském knihkupectví Gustava Francla.) Je to bohatá souhra posvátných textů, vzor, jak možno o této látce pracovati, když na něco původního um náš nevystačuje.

Dr. BRAITO:

„Známe boutady Bloyovy proti zajímavé postavě Didonově. Mně samému se nelíbí rovněž jeho Ježíš Kristus. Dnes již nevyhovuje ani po stránce vědecké... Jestliže se nepodařilo v tomto směru životní dílo Didonovo, přece jen mu Bloy ubližoval. Spolubratři francouzští, kteří jej znali, mi vypravovali o jeho přímo heroické pokoře, poslušnosti a trpělivosti, atd.“ — Jak to souvisí? Přece stačí jediná bludná věta, aby bylo možno v Církvi potahovati k protokolům. A tady máte celý špatný život Kristův. Když Bloy poukázal, jak jest špatný, pak Didonovi neubližoval. Tak zv. „vzorný život“ nestačí. V historii Hus jest stále držen jako „vzorný život“. A pomůže mu to? Byl upálen jako zralý kacír. Dr. Braitto si počíná jako infanterista, který jde kolem dělostřelecké baterie a na jednu lafetu si odplivne, protože nechodí jako on, pěšák z šesté výzvy. Ach ta děla, jsou zvyklá hmotnějšímu sviňstvu.¹

Ukázka hlubinářské prózy polemické: „K posledním Archům Florianovým. Jediné, co musím vysvětliti z jeho *naivních* pohoršování se, jest článek tak zvaného dr. Popelky. Článek byl dán (roku 1930!) do Hlubiny za nepřítomnosti P. Silv. M. Braitto a bez jeho vědomí... K ostatnímu Florianovu lovu ve vodách Hlubiny přeji: Lovu zdar k potěše *všech mládenečků trpících staroříštvím*.“ — Ti olomoučtí redaktoři! Když jsem se ohrazoval proti na cti utržení dr. Vilinskiho v Arše, bylo mi odpověděno, že zodpovědný redaktor to ani nečetl, že to do Archy přišlo bez jeho vědomí. Teď zas dr. Braitto utíká od rouhačných článků, i od svých braitovštin ve svých písemných pracích, a starým záslužným kněžím, kteří jsou nám příznivi, říká „mládenečci, trpící staroříštvím“, což jest rčení uličnické.

¹⁾ Viz podobný výplivek od Henri Brémonda v *Les Nouvelles Littéraires* (8. Octobre 1932). Protože tento akademik mívá zboží všelijaké, i dobré, dlužno připustiti, že byl ožralý, když psal tento hanebný článek.

Pouští barvu kolem sebe jako sepie. To je zjev pro přírodopytce. Ale ve vesměrné jednotnosti Božích tvorů zjevy nižších živoků symbolisují často vlastnosti vyšších ústrojenců. V Hovorně (kam smíme i my laici) v V. roč. 9. čísla „Na hlubinu“ čteme: „Každý není tak šťastný, aby mohl klidně seděti doma a přepisovati staré rukopisy a knihy. Proto ať je vděčný Bohu a nesměje se se smějícími těm, které jejich povolání honí ven do shonu a rušné práce.“ Prý se to vztahuje na dr. Vašicu a těmi smějícími se prý jsme my. Přepisovat staré rukopisy jest však práce velmi záslužná už proto, že my je rádi vydáváme a vydávali bychom hojněji, kdybychom měli kapitály, jež dr. Braitó zbůhdarma promrhává na hlubině. V našem kraji říká se o tom, kdo se na plano pachtí a lopotí: „Kdyby si raději lehl!“ Tolik k té barvě puštěné naposled: „jejich povolání honí je ven do shonu a rušné práce.“

Šest set je málo. „Chtěli jsme se veřejně prohlásiti jako živelné a životní hnutí, jako hnutí, jež dovede *soustřediti*, jež dovede *semknouti* duše.“ Takový projev učinil P. Silv. M. Braitó po sjezdě hlubinářů. — V Církvi se vždy zkoumá, kolem *koho* se duše soustřeďují. V případě hlubinářů prohlašuje se jím implicity sám redaktor sešitků „Na hlubinu“. Kdo také by tak dovedl *semknouti* duše jako on? Vyzývá též biskupy, aby se postavili v čelo tohoto hnutí (v, 8, p. 353). Toho se sotva domůže. Ti už mají jinou lásku. Přiklonili se k podniku, který se jmenuje „Neděle“. Někdy též z ní podáme ukázky. Ale čím se opravdu honosí, to je nesčetná odběratelská obec, a pastýřské žehnání koná se teď jen podle statistických tabulek. Se šesti sty hlubinářů si dr. Braitó ještě počká. Šest set je málo. Je to jen stádečko, a jak jsme už kolikrát ukázali, na pastvě často všelijaké.

Nábožní. (Na Hlubinu roč. IV., str. 2.) „My musíme vědět“, praví si hned na začátku. Ale z celého článku není ani za mák patrno, že ví, jaký je rozdíl mezi nábožností a zbožností. Studium vlastní odbývá troškou pobožné rhetoriky, což je pro poznání málo. V takové rhetorice se snadno ztratí věta: „Bůh Otec ani nejnevděčnejšímu neodpírá všech svých darů“ (str. 3.). Předně to obcludné *všech*. A pak v celku je to věta velmi pochybná. Pro nynější dobu správnější by bylo akcentovati, že právě *pro nevděčnost Bůh odpírá lidem dary*. Nevděk souvisí se závistí. „Závistník používá své nevděčnosti, aby do-
svědčil svou neodvislost, a je svou vlastní nízkostí odsouzen k ustavičnému otroctví.“ HELLO. Právě tato neodvislost mu překáží, že dary Boží k němu nemohou.

Jiné mudrosloví v IV. roč., str. 55. z pera prof. Em. Soukupa O. P.: „Katolický náboženský život jeví se filosofovi jako záležitost podstatně jiného rázu nežli jakýkoli náboženský život jinde. Nepopíráme ovšem, že jsou v celku katolické nábožnosti lidé, kteří náboženstvím chtějí uniknouti nějaké škodě, kteří žijí nábožensky pro vnitřní blaho, kterého jim skýtá, kteří tvrdí, že jim Bůh zjevuje divné věci a divně s nimi jedná, posílaje jim na příklad lahvičky se skleněným červeným srdcem uvnitř nebo divné kamínky a drahokamy (Em-merichová). Nepopíráme ani, že v tomto celku jsou lidé, *jimž se žár lásky k Bohu promění na svém vrcholu v sexuální orgasmus* (!!). Ale tyto lidi všechny vlastně vylučujeme z náboženského života katolického, považujeme je za choré a podle toho také s nimi jednáme, ne jako s obdivuhodnými ideály, nýbrž jako s nemocnými, jež se snažíme uzdravit a z cesty nekato-lické uvést na cestu katolické nábožnosti. Ten rozdíl dokonce činíme i u ve-

likých svatých, kde to lze dokázat. Ale nefilosofujeme podle těchto duší o náboženském životě katolickém vůbec, vědouce, že jeho podstata je docela jinde." —

Ti starší dominikáni si hráli s kocoury, tito mladší dělají tuto filosofii. Vychází v Olomouci. Ve Filosofické Revue aspoň netvrdí, že to dělají s církevním schválením. Je to tedy jejich soukromá filosofie.

Po četbě článku *Nábožní* jsme jaksi zmateni. Přece přistupujeme k četbě s nejlepší vůlí, čekáme, že bude osvětlen *dar zbožnosti*, že bude theologicky určeno, nač v řádu přirozeném se tento dar zaštipí, jak se kdy u nás slova zbožný, nábožný, pobožný, atd. užívá, což by bylo psychologicky zajímavé studium. Ale nic z toho v článku nenajdete. Omrzeni tak hubeným lovem, vyhledáváme starou knížečku v chudém rouchu „Ascetické bibliotéky“ (v Brně 1893). Je to **Nauka svatého Františka Saleského o pravé zbožnosti**. Přeložil A. J. K. A sotva otevřeme, s radostí mysl spočine hned na prvních odstavcích: „Ctnost zbožnosti jest ustavičné směřování ducha na všechno, co jest Bohu libé, a ochota, poznané dobro také konati. Duše, jež své uspokojení hledá v plnění zákona Božího, dostává milosti, pod jejichžto vlivem srdce se rozšiřuje a radostněji bije pro Pána... Oni, kteří jenom prostě jsou dobří, kráčeji zdlouhavým krokem na cestě ctnosti, zbožní spěchají a dokonale letí.“ — Jaké hluboké, vědecké rozlišení!

ADMINISTRAČNÍ.

(K Hromnicím I. P. 1933.)

Z dopisu p. B. z Ch.: „Březina kříže přece nemá. Snad by to ten odpadlý kumštýř nyní ani nesvedl. Jak známo, neumí každý dělat kříž. Nedělají jej už matky dětem, neumějí ho dělati ani dospělí. Nadtoť třeba-li k tomu dláta nebo kladiva. Viděl jsem též v novinách podobu toho zmařeného kamene. K zamýšlené pouti na hrob Březinův se již asi nedostanu. To ufňukané pohrobnictví bezbožných sentimentalistů přímo odráží. Na štěstí dílo pro mne, těch několik sbírek Březinových, zůstává nedotčeno. To zůstává pevně, až tak, že nemá platnosti v tomto smyslu verš z jeho *Lásky*: „Bolesti nesčetných úsměvů odvátých vichřicí pohledu nepřátelského!“ Nebyly odváty, Bohu díky!“

Pánům celního úřadu v Jihlavě: S obrazy Bischofovými má se věc takto: Vydávali jsme po léta spisy Leona Bloy. Když jsem se dověděl z jedné revue, že malíř Ch. Bischoff v Paříži vytvořil krásnou podobiznu tohoto slavného, světoznámého¹ spisovatele-umělce, dopsal jsem mu, zda by mi obraz nemohl ukázati. Při tom jsem se mu zmí-

¹) Esthetům: Snad mi rozumíte: užívám frázi podle chápavosti. Toto jest psáno těm, kdož „sedí na cle“ (rčení biblické).

nil o možnosti reprodukce pro české ctitele Leona Bloy. P. Bischoff mi nejen slíbil, že mi obraz pošle, ale i podotkl, že udělá ještě kopii, a tu že oživí prudšími tony, aby reprodukce byla výraznější. A poslal mi oba oleje, abych z nich vybral, který by se lépe hodil. O nějakém *obchodním* jednání s mé strany nemůže býti řeči, protože na luxus originálů pařížského umění kasa Dobrého Díla by nestačila. Nemám tedy, jak si přejete, žádného účtu, jež bych Vám mohl předložit.

Cena na průvodní adrese per 1 500 fr byla toliko zajišťovací, aby se věci poštou neztratily. Ostatně vedle řádky té byla číslice 300 fr. švýc., což bylo převedení na franky švýcarské. Vy jste však omylem nebo schválně sumu 1 500 fr přepočítali na 10500 Kč a tu jste vyclili. Rovněž není mi možno, jak kážete, donést věci na clo, protože mi vadí pravá noha v chůzi (památka z dob válečných). Kromě toho umělec mi psal, že nebude několik měsíců v Paříži, a tudíž lhůtu navrácení, kterou jste stanovili, vůbec není možno dodržeti.

Zkrátka, tato záležitost není obchodní, jak se stále mylně domníváte, nýbrž ryze kulturní. Patří to k Svobodným Uměním, jež za všech dob byla nejen prosta poplatků ať jakéhokoliv druhu, nýbrž mocnými (t. j. státem) podporována. Věděloť se za všech dob, že bez těchto vyšších duchovních snah vlády s celým tím krámkem pomocného živnostnictva by se proměnily v sebranku halamů a špindírů a svět v hnojiště, atd. — Odesláno 22. července 1932. — Že marně, každý se domyslí. Výchova dnešní jedno-

směrné školy s rozkloubenou ideologií prostřednosti jejího učitelstva nemůže nikdy dáti úřednictvo se širším obzorem. Musíme už s tím asi počítati, dokud vše *nesrovná* — k jejich ideálu „*úrovně vzdělanosti*“ — Potopa.

„Zlatý klíček“. „A ještě jednou se objevila společně jména Demlovo a Florianovo v našich hovorech. Březina tenkrát vyprávěl o Bloyovi a jeho žácích a napodobitelích u nás. Zmínil se, že tento Francouz se neostýchá dožadovati se od nich i peněz, kterých se mu skutečně také zhusta dostane, ačkoli jejich dárci jsou lidé potřební — potřebnější jistě než Bloy sám. Četl prý dokonce jeden jeho děkovný přípis za podobný dar a divil se adresátu, že v listě tom nepostřehl skoro nezakrytého posměšku nad Čechem, kterého možno tak odíratí. — Hovor potom přešel na Bloyovo dílo a překlady z něho, v nichž mne na mnoha místech urážela hrubost a sprostota. Tehdy vzal Mistr maličko autora v ochranu a prohlásil, že Bloyovy hrubosti ve francouzštině zní mnohem méně urážlivě už zásluhou jazyka samotného, že však jeho překladatelé právě v této hrubosti spatřují originalitu, a proto činí po té stránce nejen Bloye ještě bloyovštějším, nýbrž dokonce jej napodobují po té stránce hrubostmi mnohem neoma-lenějšími.“ — Píše to Vrba v „Domov a Svět“. Týž Vrba, který teď dělá po národě parádu se svým „Zlatým klíčkem“. Z posudků a výňatků vidím, co teď plodí. Práce slizská. Pernštýn ho marně varoval. Uvázl v rozkroku a nevyhrabe se z toho tak snadno k stáru, když mu již ledvi-

ny vypovídají službu. Neboť takové myšlení obepíná i duši jako medusa. Svatí Otcové tomu rozuměli, když praví: „... jako zkáza Sodomy a ostatních měst sousedních... A kteří snad smrti ujdou, přece bolestí a traplivých muk neujdou, jež jich obyčejně zastihují; neboť tak se stávají na mysli zaslepeni, — a to jest trest nejtěžší, — že ani na Boha ohledu nemají, ani na svou pověst, ani na svou hodnost, ani na své děti, ani konečně na svůj život, a tím způsobem stávají se tak daremní a ničemní, že se jim nic vážnějšího nemůže svěřiti...“ — „Mrzkost a hanbu shromáždí se sobě a hanba jeho nebude zhlazena.“ Atd. Citátům by nebylo konce. Když jsem Březinu jednou upozorňoval, že Vrba dělá básně „skoro“ jak on, odpověděl s úsměvem, s tím svým záludným úsměvem, který se mu na podobné věci vždy tak humorně šinul od koutků úst k očím, vyhýbaje se ose přímosti, že on, Březina, za všechno nemůže. Vrba tehdy teprve začínal. Nestavělo v něm tolik jako teď, neměl v sobě tolik pedagogiky, a vůbec klystýrům se ještě vysmíval. To, že později dělal z paniček svině, též by tolik na váhu nepadalo. Je to společenská norma, dobový vkus.

„Zlatý klíček“ jest však kurs pro děti, tak trochu rodinná péče, pracující kolem rozkroku. Není to upejpavé, má to kůži přirozeně narůžovělou jako podsvinčátka, tváří se to slibně jako nějaký nově vylihlý odbor veřejných prací na ostrově Adamitů. Jsme tu daleci „Bloyových hrubostí a sprostot“. Též daleci nějaké žebroty! Žíla ta jest výnosná: domácí výroba, domácí spotřeba, co se ušetří peněz

do ciziny! Literatura rozkroku jest, jak známo, vždy soběstačná. Kdyby ta neuživila, pak v nezaměstnanosti ledvin jen se — oběsit.

Ještě „Domov a Svět“. Kdo čte pozorně Vrbovy hovory s Březinou o Bloyovi, snadno vycítí jeho nepřátelství ke katolicismu, jež Bloy představuje. Hledám tedy nějakého ozvučnějšího slova proti tomuto násilnictví. Dnešní host (9. IV.) prof. dr. Vašica má být tímto utěšitelem a proto začínám dokumentem z „Domov a Svět“. Ale host mi praví rozhodně: „Prosím vás, dejte mi s Vrbou pokoj; čtl jsem kdysi v Lumíru jeho povídku, v níž jedna nudící se panička podniká s pasákem tak šeredné „skládání“ (prof. dr. Vašica zná důkladně staročeštinu), že od té doby se mám s Vrbou na pozoru. Přečtu všelicos, ale to bylo tak sprosté a hloupé, že jsem se divil, jak to vlastně přišlo do Lumíru.“ — Patrně, věci Vrbovy jsou bezúspěšné.

Vůle k osobnosti. V týdeníku „Čin“ ze 24. března 1932 čteme větu: „Vrchlický byl nadšen Goethovým prometheovským požadavkem básnické tvořivosti, která dává život novým dějům a skutečností z vlastní síly a moci. Ale chyběla mu Goethova stálá dramatická sebekázeň, jeho tvůrčí vyváženost a *vůle k osobnosti*.“ Napsal to J. B. Čapek. Co je vůkol tohoto rčení, jsou prázdné fráse obecného novinářství. Ale tahle vůle k osobnosti je vlastní pisatelův nádor, srdečná bolest, neboť trpí tím i za Vrchlického, nadtož za sebe. To v něm nasadí nějakou nemoc,

na niž zhyne: takováto vůle k osobnosti je pěkná příprava k duchovnímu namožení nebo k mudám.

Konkordance. Zavedli ji Církevní Otcové. Jim bylo Písmo Svaté jako obširná klavesnice, na niž uměli odehrávat své bohaté variace. Ba možno říci, že konkordance byla vlastní jejich tvorba na kanavě božího osvícení: „Tvých tónů byl to hlas pod okny duše mé, jenž na mne volal: Pojď a v svitu září bledých a v zlatém dešti hvězd se koupat budeme.“ Proto tolik pokoje a odpočinku v jejich dílech. Ale konkordanční metodu podle psychologických objevů Ch. Henryho dlužno rozšířiti vůbec na vědeckou metodu. Vezměte na př. známou novinářskou větu: „Je zle, a proto musíme myslet“ a čtěte souběžně s ní zakončení krásné povídky *Toman Beran* od Reymonta:

„Proč to, babko je, že, ač máme s pány jednu řeč i víru, oni nevraží na nás jako na psy, poctivého jména nám nedají, jak nám mohou ukřivdit, ukřivdí — a že všechno mají oni nebo židi?“

„Proč? Dábelské zařízení to je, nic víc. A proč ďábel máčí dušičky v smole jako konopí ve vodě?“ tázala se, rozláčejíc vřetenem.

„Zdá se mi, že proto, že duše jsou hříšné.“

„A hloupý lid není hříšný?“

„A proč je hloupý?“

„Ale! kdyby každý věděl jak, co, proč, nedržel by ho nikdo za hlavu jako pískaře, nehnětl by ho na prsou jako vepře při zabíjení — ne.“

„Zle je.“ — „Musí tak býti, když je.“

„Jistě. Ne selská hlava udělá lépe.“

„Neudělá ani jiná, třeba by byla tak učená jako kněz nebo druhý otec svatý.“

„Jen?“

„Jen samo se to udělá, jakmile doba nadejde. Uvaž jen, proč při kopání brambor nesejí ovsa?“

„Nu, není čas přece sít oves na zimu.“

„Proč o hromnicích nevyjdeš s pluhem nebo s bramborami do pole? Proč nestříhají se ovečky v postě? — Protože není pro to doba, protože pro všecko Pán Ježíš určil svou dobu, svůj čas. Uvaž jen, jaké je to všecko boží zařízení.“

„Pravda, babko, chápu to, ale zlobí mne, že, třeba chtěl člověk dosáhnouti napřed nějaké dobroty, není možná.“

„Ale! chtít každý vždycky musí, jakož i hledět si svého času. Čas přijde na jaře sázet brambory, sít oves — nechtěj sázet, nechtěj sít — budeš mít co jíst, až se budou kopat brambory, budeš mít co sklízet, až přijde doba sklizení?“

„Pravda, babko, pravda, ale máte vy moudrou hlavu — Bože!“

„Každý musí mysliti za sebe i za jiné, neboť přece za lidi nebudou přemýšlet svině.“

„Pravda, babko, pravda!“

Tak spolu rozmlouvaly za dlouhých večerů březnových Tomek Beran se starou Jagustynkou.

Křiklavější reklama. Nabádá nás jistý veřejný hospodář, abychom u Archů a vůbec prázdných stránek obalových využili na reklamu a anonce, že ty naše „uzákoněné“ Prameny hned každý nevidí, i když je to pro uschování pohodlně zařízeno. Oproti tomu se mi však zdá, že křiklavé reklamy si dnes všímají jen ti, kdo se sotva k hlubšímu Studiu přikloní. Vydáváme jen pro ty, kdo mají zájem o pravé vzdělání. Což jsme nějakí Indiáni, abychom si všímali už jen plakátů na nárožních tabulích?

Dříví, seno, strniště. Dr. Braitto od Hlubinářů, když přitáhl z „různých polí“ též J. E. Georga *Pohlavní život v manželství*, (má „tabulky“), praví: „První české všeobecně přístupné dílo o jemné otázce(!) manželského života se zřetelem k přirozenému omezení či regulování plození potomstva (methoda Ogino-Knaus); věc, *principiálně Církví rozřešena k dobru(!?)* této metody, jest autorem projednávána vážně a ušlechtilě, bez demagogických líbivostí, a tak získává na přesvědčivosti. Mnohým křesťanům nese vysvobození a pomoc, a v tom vidím její veliké dobro. Na místě bude v rukou duchovních vůdců a rodičů.“ — Svatý Augustin jinak tomu rozumí. Zařazuje tyto metody mezi „*dříví, seno, strniště*“, totiž na spasení skrze oheň. Jinak by manželé těchto opatrnických lásek vcházeli do vlasti věčné Lásky jako staré křampule, když by takto chtěli lásku stáhnouti pod zákon. Rozumnické opatrnictví v lásce je níže než „mdloba žádosti“. Jeť to v Městě Božím (překlad Čelakovského) doslovně takto: „Miluje-li

kdo manželku svou a sice dle Krista: kdož by chtěl pochybovati, že mu Kristus jest základem? Miluje-li ji však podle tohoto světa, dle těla a ve mdlobě žádosti, jakož činí i pohané neznající Boha, promiňuje v tom jemu milostivě Apoštol, ano raději skrze Apoštola Kristus. Neboť nedává-li v ničem před ním přednost takové náklonnosti neb libosti, ačkoliv staví na to dříví, seno a strniště, předce za základ má Krista, a protož spasen bude skrze oheň. Takovéťto pozemské radosti a milování, ježto nezatracují se pro sňatek manželský, **vyžhne oheň soužení**". XXI, 26.

V životě manželském, kněžském, panenském, křesťanském a tudíž v životě vůbec nezáleží ani tak na nějakém tom pravidýlku, ale na tom, jak dalece si kdo osvojí snahu po *vytríbenosti*, jak dalece se kdo přiblíží k habituálnímu stavu své bytnosti, k t. zv. dovršení, jak to krásně vyjadřuje též svatý Augustin v Městě Božím, XIX, 1.: „V tomť jest vrch a konec dobra našeho, čím všecko jiné činí se nám žádoucím, ono pak samo sebou; a v tomť jest cíl zla, čím vše jiné stává se výstřežným, ono ale samo ze sebe a pro sebe. Cílem však dobra již nyní nezoveme to, coby jako z něho se ubíralo, ažby se i vyvážilo; nýbrž to nazýváme, čím by k dokonalosti a plnosti přicházelo: a tak též cílem zla neslove nám ono, v čem byloby jeho přestání a zmiizení; nýbrž onu krajnost rozumíme, na kterou přivodí svou škodlivostí. *Jest tedy cílem dobra i zla nejvyšší dovršitost.*“ — Kdyby byl živ sv. Augustin dnes (a tím více to platí o dominikánském patronovi scholastiky sv. Tomáši Akvinském), jistě by se prvně seznámili s objevem Leib-

nitzo-Newtonským, přes dvě stě let starým počtem infinitesimálním, aby řádně vnikli do života *funkcí*, z něhož tento *zákon* vytríbenosti vyplývá. Učencům světským jest jasný. Stačí prostudovati Warrainovu nauku o Kvantitě, Warraina-Wronskiho Armaturu metafysickou, Charles Henry-Warrainovu Psychobiofysiku. Profesor Mathesius (sotva asi věda o těchto málo známých autorech) objevil jej ve prospěch spisovného jazyka. „Vadou dnešních sporů o správnou češtinu je to, že se v nich problém jazykové správnosti probírá sám o sobě. Nedbá se, ba soustavně se nedbá zřejmě příslušnosti tohoto problému k širšímu a proto nadřaděnému problému jazykové *vytríbenosti*. A přece se objektivního posuzování snahy o jazykovou správnost nedobereme jinak, než když tuto snahu osvětlíme se stanoviska širě zabírajícího úsilí o jazykovou *vytríbenost*“. Tak píše hned na začátku své důležité stati „*O požadavku stability ve spisovném jazyce*“ v 14. Výhledech o spisovné češtině a jazykové kultuře (Melantrich, Praha, 1932). Zaměňte jen slova jeho odboru za příslušné názvy pro život manželský, a nebudete nahlédát do tabulek k menstruaci, což jest velmi málo „jemná otázka“ při lásce.

Z radia. Udýchaný zpravodaj slyšel u holiče v radiu, že Bafa spadl s aerem a zabil se. Dychtivě mi to oznamuje. Odpovídám konejšivě: „My děláme u Poppra.“

Pokušitel omluvou. „Jedinou *omluvou* je to, že pokušitel zatemňuje naše smysly a náš rozum, takže mnohdy

nevíme, co konáme či co bychom konati měli“, rozumuje dr. Durych na str. 355. Pokušení ďábelské není nikdy omluvou, nýbrž vždy nebezpečím, jak učí šestá prosba Otčenáše. P. Durych v těchto pobožných člancích často si vede jako předzpěváci, kteří vodivali kdysi procesí na vzdálenější pouť. Říkalo se jim celfotři, a bývali to často veselí, pořouchlí ferinové, skladatelé národních popěveků: „Když jsem šel do nebe, stavil jsem se v pekle, nejstarší luciper pek si tam erteple“; ti rádi fotrovsky poplácávali čerta i pámbička. Přiučit se nějaké bázni, to jim nenesl jejich úkol vůdců lidu. A tak i p. Durych své theologické nauky „hledá v klamu své síly vlastní, v klamu světa a v klamech ďáblových“, jak píše při pláči (V. roč. str. 358.).

Zásadně „nestranný“. Píše nám přítel z Brna: Mám kolegu (sedávám s ním totiž v kavárně), který jest typ středoškolské dnešní úrody. Jinak dobrý člověk, ale „nemůže najíti obsah vzdělanosti a náplň života“. Též hovoříváme o věcech „Dobrého Díla“, „Archů“. On si říká, že jest „zásadně nestranný“ a provázívá události dne veršováním, z něhož vám posílám ukázkou.

Na rovince nad Rokytnou vzdělané stavy dobře žijí,
město Jaroměřice se honosí básníkem,
jakoby z jejich podstaty skládal svou poesii,
však toho, co vykonal, přec známo, jest jiná obec vlastníkem.
V Jaroměřicích jen živobyťi skrovně vytloukal,
ač o věčných záhadách dost se tam nahloubal.
Až událo se: do nedozírna byt mu posvětili,
o čemž hned za života jeho mnozí snili.

Všech vzpomínek tlum jistí, že ulici též jeho jménem
hned za živa ozdobit chtěli stálým neproměnnem.
Však básník neleně v zápas se s nimi pustil,
až hasič s žebříkem plech s nároží ten snítí musil.
Nejdráže však zaplatil si onu čest,
že na hřbitově tamním uložený jestif,
ach, takto pod kamením držen, už nemůže si klestif
cestičku houštím učitelských názorů a gest.
Však za to mu dali na hrob Bilkův památník,
ze žuly mrákořinské podstavec,
a na něm bolest a ten její štvaneč.
Žula to jemnozrná, z ní v kraji každý patník . . .

Dále vám to nemohu poslati; přetrhlo se to, když jsem
mu to pod rukou „odbíral“. Na bibliofilii nemám peněz,
pravil už jaksi v mlhách, a o běžnou veřejnost prý nestojí.

Zprávy z Čech. „Sháním se po knihách po dp. P.
Václavu Vedralovi. Dostal jsem se až do T., kde jsou též
jeho příbuzní. Byla neděle, kdy mám od úřadu volno. Všiml
jsem si v tomto T., že cesta do kostela je zarostlá travou.
A všichni pracovali na polích. — U Kuncíře jsem si všiml
jedné nehoráznosti. Ve výkladní skříní má ve dvou hořej-
ších řadách vystaveny knihy DD. a ve spodní jako grunt
všeho svou poslední knihu: Pohľavní život muže a ženy
v manželství. Už ten titul je mi z duše protivný . . .

Těž jsem se dozvěděl jednu hanebnost, píše mi p. Ch.
z Prahy. V „museu“ O. Březiny v Jaroměřicích, v pokoji,
v němž Březina zemřel, vzorně uspořádaném (s černými
flóry přes knihovny), je tato zajímavost, jak mi vypravuje
očitý svědek. Ve vitrině mimo jiné (výpočet všech knih,

které po Březinovi zůstaly v poměru literatury domácí k cizí), je váš dopis O. Březinovi, kterým mu připomínáte, aby z daru 100.000 uvolnil část na vydání Bible a staročeských kronik. Slouží to k takovéto komedii: Průvodce „mu-seem“, jistě že nějaký kantor, ukázav a pověděv všechno, co se všedního o Březinovi dá ukázati a pověděti, přistoupí k této vitrině, na chvíli se odmlčí, aby se návštěvník mohl více usebrati na nenadálý dojem, a pak jako mimochodem podotkne: „Březina byl velmi štědrý, podívejte se, dostal 100.000, mohl si je ponechat a užiti jich, on je však daroval Svatoboru, pro sirotky a vdovy. Ale ovšem, dobrota se nevyplácí, tady si přečtete, co si mu takový Florian dovolil napsat.“ Bylo by snad proti takové nestydatosti zakročit... —

Nikoliv, nebudu zakročovat. Pitomých učitelů začíná být po národě tolik, že už se stávají obecností, na jednom tedy nezáleží. Stačí jen určití typ. Tento jest asi z těch, kteří pracují o reformu nynější školy. Vypravoval mi p. V. z Prahy, že přišel takový jeden k p. radovi, „chtěje si asi šplhnout“. Chtěje zkrátka předvésti svou záslužnost, pravil, že učí fysice ve verších, a hned jedny recitoval: „Každý člověk, rovno křivo, chová v sobě elektřivo.“ P. rada se už strojil k obědu a jsa ve veselé náladě vyprovázel p. učitele ze svého kabinetu a poplácává mu kamarádsky se smíchem na rameno doplňoval ke kroku jeho veršovanou fysiku: „Každý člověk, křivo rovno, kluci z toho vědí hovno“. Ano, jsou takové typy. Ten jaroměřický je asi z nich. Říkával mi o nich Březina, háje se před mými nájezdy na

jeho zaměstnání obecného učitele: „Nemějte obav, já dětem neuškodím. Arci páni inšpektoři ze mne velkou radost nemají; zkrátka, neumím to: nemám ani kázeň, ani prospěch. Ale přece je v tom velký rozdíl. Já si tím vytloukám arcí chleba, protože jiného bych nic nesvedl. Mojí touhou bylo inženýrství, ale na to jsem to nedotáhl. S dětmi však celkem dobře vycházím. Odejdu-li, na mé místo přijde hned nový. A jsou to obyčejně řádní muži, kteří to učitelování berou vážně, a považte, co za spoustu může způsobit jednosměrný duch v bezbranných dětech, nemá-li dosti taktu, vkusu a smyslu pro humor; já dětem aspoň neublížím.“ A podobně. Tedy jen ať se ukazují. Říkával kukátkář Kosmák: Jsou tváře, které už zpozdál se vám zdají hloupé, ale ku podivu, když k nim přistoupíte, poznáte v nich dokonalé hňupy. A nosí svou papulu, jakoby každého vybízeli na potkání: dej mi po ní.

Ještě kus názorného vyučování. „Včera jsem byl na posledním dni „tridua“ k poctě Matky Boží La Saletské u Voršilek, kde kázal P. Ludvík Stríž. Kostel je malý, byl lidmi naplněn. Ovšem že se to neobešlo bez světelných illuminací. Na dvou postranních oltářích byly dva ozářené obrazy Paní La Saletské v rozmluvě s pasáčky a plačící, a vzadu v kapli sádrová skulptura celého výjevu, všechno „jako živé“ a ozařované mohutnými elektrickými lampami. Všiml jsem si, že věčné světlo (pravda, takový malý plamínek proti této illuminaci) bylo zastrčeno stranou za oltář, aby asi nepřekáželo.

Jaroslav Petrbok je něký cestovatel! Spává v pouštích úplně nahý, a to proto, že „nahého ani tisíc jezdců neokrade“, jak praví arabské přísloví. „*Nespoléhal jsem se na žádného boha*, ale na zkušenosti svoje a všech dobrých lidí“, píše v *Domácím lékaři* roč. 6. str. 199. Nedivte se, je to učitel, který „prolézá všechna bahna, neboť jsou tam škeble“. Nebylo mu nikdy nic, chlubí se. Boty prý má bezvadné. Když dostane od dětí neb od ženských vši do hlavy, dá se ostříhat, atd.

Ožralé rouhačství vedle literatury prasácké šíří se i do vědeckých časopisů. Jakoby toho bylo v takovém *Domácím lékaři* tak nezbytně třeba! Citují též *Písmo svaté*. Ale z jejich exegese patrně, že textu ani za mák neporozuměli. „Jak viděti (nic není viděti!), zařadil Mojžíš nevěstky do kategorie psů, což ovšem židovským bordelářům nevadilo, aby darů nepřijímali a z těchto darů Hospodinu neobětovali. Tímto svým jednáním přestoupili thoru, ale svým brebentěním, sliby a obětováním *hleděli Hospodina obalamutit, což se jim s různým úspěchem dařilo.*“ Redigují doc. MUDr. D. Panýrek, RNDr. F. J. Havelka, odb. r.

Raiffeisenka. J. P., svéprávný majitel vkladní knížky v Raiffeisence ve Staré Říši, uvolil se nám půjčiti peníze. Jsou to jeho vlastní peníze po nebožce matce, jež mu, když dospěl v plnoletost, vyplatila sirotčí pokladna, a k nimž po léta ukládal ty, jež si těžkou prací při hospodářství vy-

dělával vlastníma rukama. V ustanovenou úřední hodinu jde do úřadovny Raiffeisenky, kde má od připisování úroků knížku vkladní uschovánu, jak jest ve Staré Řiši obyčejem. Protože je chce dáti vyplatiti naší složenkou, jdou s ním dva důvěrníci Dobrého Díla, aby to bylo hned řádně vyřízeno. A tu slyší prapodivnou řeč od úřadujícího tam faráře P. Mila Kaloudy, že tam vkladní knížka není, že byla vydána komusi jinému, a zkrátka, že tam nemají co pohledávat. Stalo se v neděli po Zjevení Páně, 1. P. 1933, ve chvíli, kdy se jindy konávaly velké služby boží. Dějí se to věci, a za bílého dne, před mnoha svědky, v Raiffeisen- cel Víte, co to jsou Raiffeisenky? Podle theologie našich diecesí jsou tam peníze ve stavu svátostném. Proto platí menší úrok, aby věřící neměli pochybností, že jsou v rukách opravdu křesťanských. Svatý Otec sice kněžím toto úřadování zakazuje, ale faráři mají svůj rozum: vědí, že lidé peníze milují ze vsí duše své, ze vsí síly své a z celého srdce svého. Pracuje se v ní právě proto v neděli dopoledne, že jest tím neděle jaksi posvěcena.

28. archy k Hromnicím léta Páně 1933 obsahují:

<i>Misky váhy</i> od Barbeye d'Aurevilly	listů	8
<i>Essay o Rankeově Historii papežů</i> od Maucaulaye		6
<i>Dvě promluvy k oddávkám</i> od Guardiniho		4
<i>Dva dobrodruzi</i> od Antona Schnacka		4
<i>Čas</i> od Bossueta		2
Jean LEBRAU, <i>Básně</i>		2
Victor HUGO, <i>Jan z Pathmu</i>		2
Henriette VALTZ, <i>Pohřeb v Dauphině</i>		2
<i>Kasuistika</i>		4
Obrázky: 2 kresby od Vojmíra Vokolka / linoleum a dřevoryt z kathedrály Vezelayaské od O. Stritzka / 3 kresby (Telč, Jihlava, Kutná Hora) od Josefa Horna		7
Vyobrazení a ukázka textu z knihy <i>Bouře nad Asií</i> od Lawrence		4
<i>Administrační</i>		8
<i>Orientace, prameny, kasusy</i>		10

Tiskl Josef Sýkora v Třebíči. Skladem u Marty Florianové ve Staré Říši na Moravě. - Tylo 28. archy s vánočními 27. jsou 1. číslo VII. ročníku. Za 12 Kč. - Prosimе přátele: doporučte nás ve svém okolí. Každý milodar s díky přijímáme.

